

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΤΙΣ Ο ΥΠΟΚΕΚΡΙΜΜΕΝΟΣ ΣΚΟΠΟΣ

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΠΕΡΑΠΟΡΤΕΩΣ

ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ,

(ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΣ ΔΕΓΟΜΕΝΩΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΩΝ).

ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

ΚΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΤΩΝ

ΑΠΟΔΕΙΞΑΝΟΜΕΝΩΣ.

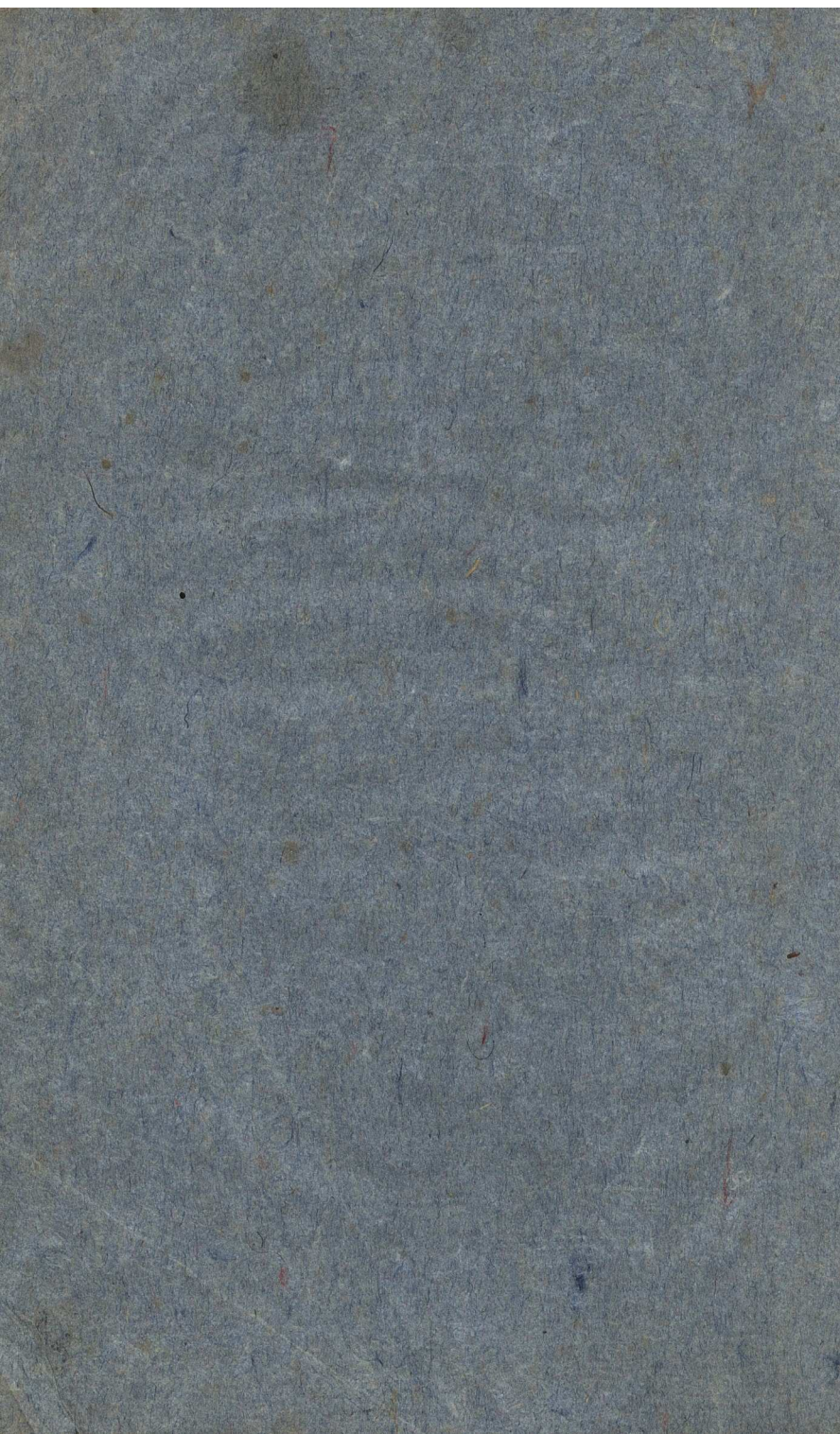

ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Κ. ΕΒΕΡΑΡΤΟΥ,

RUE DU FOIN S. - JACQUES, N° 12.

1836.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. Κ. Μ. ΕΙΣ....

ΦΙΛΕ ΣΥΜΠΑΤΡΙΩΤΑ!

ΕΛΛΑΒΟΝ τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 10 Μαΐου καὶ τὸν ἐκ-
 φωνηθέντα λόγον σου, καὶ σπεύδω νὰ σ' ἀποκριθῶ εἰς ὅσα ἀπο-
 ρῶν ἐρωτᾷς. Περὶ μὲν τῶν μεταφραστῶν τῆς Γραφῆς δὲν
 ἐξεύρω νὰ σὲ εἴπω μετὰ βεβαιότητος τίνες ἐκ τῶν ὁμογενῶν
 εἶναι, εἰμὴ μόνον, ὡς καὶ σὺ ἠξεύρεις, ὅτι καὶ ὁ Κύριος Βάμβας
 εἶναι εἰς τῶν μεταφραστῶν. Πλὴν ἂν μετέφρασε τὴν Ἑξοδον, ἢ
 ἄλλο τι τῆς Πεντατεύχου, ἄγνοῶ. Ἡ δὲ περὶ τῆς μεταφράσεως
 φιλονεικία ἤρχισεν ἀπὸ μίαν διατριβὴν ἐνὸς Ἱερομονάχου μας,
 Γερμανοῦ τ' ὄνομα, Ἱεροκλήρυκος καὶ ἐκδότου τῆς Ἱερᾶς Σάλ-
 πιγγος, κρίναντος καὶ κατακρίναντος τὰς τῆς Βιβλικῆς ἐται-
 ρίας μεταφράσεις. Οὗτος ἐτύπωσε εἰς τὸν Σωτῆρα τὴν δια-
 τριβὴν του ταύτην, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαμε κ' ἐτύπωσε τὴν ἀπάν-
 τησιν ἰδίως ὁ Κ. Βάμβας. Αὐτὸν δὲ τὸν σοφὸν τοῦ ἔθνους μας
 καὶ ἱερωμένον ἄνδρα εἶδαν μ' ἀπορίαν καὶ λύπην τῶν ὅλ' οἱ
 φρόνιμοι τῶν ὁμογενῶν νὰ προβῇ εἰς τὸ σάδιον ὡς μισθωτὸς
 τῶν Ἀμερικανῶν συνήγορος· διότι περὶ αὐτοῦ δὲν ἀναφέρεται
 οὐδὲ γρὺ εἰς τὴν διατριβὴν τοῦ Γερμανοῦ. Μετὰ τοῦτο ἐκτύπη-
 σαν καὶ αὐτὸν τὸν Βάμβον κατὰ πρόσωπον, ὅστις ἠναγκάσθη
 τότε ν' ἀντικρούσῃ ἀπολογούμενος ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Κατόπιν ἐτυ-
 πώθη εἰς ἄλλην ἐφημερίδα, ἣτις ἐπιγράφεται, ἡ Ἑθνικὴ, μία
 ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διεξοδικὴ ἐπιστολή. Αὕτη διελάμβαν-
 εν, ὅτι ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία εἶχε σέρξει νὰ γένη μετάφρασις
 καὶ τύπωσις εἰς τὴν γλῶσσάν μας τοῦ κειμένου τῶν ἐβδομη-

κοντα, δι' ἐξόδων τῆς Βιβλικῆς ἐταιρείας, καὶ ἐξέθετε καὶ τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους, ἀφοῦ αὕτη ἡ ἐταιρεία ἐτύπωσε νέαν μετάφρασιν ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ κειμένου, δὲν ἐδύνατο ἡ Ἀνατολικὴ ἐκκλησία νὰ δεχθῇ αὐτὴν τὴν μετάφρασιν. Εἰς δὲ τὴν ἄνω εἰρημένην ἐπιστολὴν ἀπήντησε διὰ μακρῶν ὁ ἐδῶ Ἀμερικανὸς ἱερεὺς Λεϊβς, μισσιονάριος ἡ ἱεραπόστολος αὐτῆς τῆς ἐταιρείας, γράψας, ὡς λέγουν τινές, ἐπάνω εἰς τὰ γόνατα τοῦ συνηγόρου τοῦ Κ. Β.

Αὐτὰ εἶναι τὰ ὅσα ἐξεύρω δημοσιευθέντα ἕως σήμερον ὑπὲρ καὶ κατὰ αὐτῶν τῶν Ἀμερικανῶν ἐκδόσεων τῆς Γραφῆς, τὰ ὅποια θέλω συνάξει καὶ σοὶ πέμψει ἀκολούθως· ἔρχομαι δὲ τώρα ν' ἀπαντήσω καὶ εἰς τὴν δευτέραν σου ἀπορίαν.

Ἀπορεῖς, φίλε, πῶς νὰ κατατρέχωνται τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα καλὰ τῆς φιλαγάθου καὶ φιλανθρώπου Βιβλικῆς ἐταιρείας, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ εὐνομονῶμεν πρὸς αὐτὴν, « διὰ τὰς πολλὰς καὶ » « μεγάλας εὐεργεσίας τῆς πρὸς ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας· διὰ τὴν » « εἰς τὴν γλῶσσάν μας μετάφρασιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, » « διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς Νέας, καὶ ἐξαιρέτως διὰ τὴν ἐκπαί- » « δευσιν τῆς νεολαίας μας. Μᾶς εὐεργετεῖ κατὰ μίμησιν τοῦ » « ἀοράτως εὐεργετοῦντος ὅλους τοὺς ἀνθρώπους Θεοῦ! »

Πόσον ἀπατημένος εἶσαι, φίλε μου, ἀκούων μακρόθεν τὰ πράγματα! Κάμμία καταδρομὴ δὲν ἔγεινε κατὰ τῶν ἐδῶ ἱεραποστόλων τῆς Βιβλικῆς ἐταιρείας, τοὺς ὁποίους ὀνομάζει κοινῶς ὁ λαὸς μας Ἀμερικανούς. Οἱ Ἕλληνες τοὺς ἀνέχονται καὶ σχολεῖα νὰ ἔχωσι, καὶ ὅ,τι θέλουν νὰ διδάσκωσι καὶ νὰ κάθωνται ἀμέριμνοι. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι γογγύζωσι κατ' αὐτῶν, καὶ τοὺς ἀποσρέφονται πολλοί· ἀλλ' ἔχουν διὰ τοῦτο τὰ δίκαιά των· διότι δὲν μᾶς εὐεργετοῦν αὐτοὶ κατὰ μίμησιν, ὡς λέγεις, τοῦ ἀοράτως εὐεργετοῦντος ὅλους τοὺς ἀνθρώπους Θεοῦ. Ὁ μὲν Δημιουργὸς τῶν ἀπάντων εὐεργετεῖ ἡμᾶς πρὸς τὸ ἡμέτερον συμφέρον, πρὸς τὴν ἰδικὴν μας εὐτυχίαν καὶ εὐδαιμονίαν· οἱ δὲ κύριοι ἱεραπόστολοι προβάλλουν εὐεργεσίας, αἱ ὅποια ἀποβλέπουν μᾶλλον τὸ ἰδικόν των ὄφελος, ὑποκρύπτουν

Θε τὴν καίριαν βλάβην ἡμῶν τὴν ἀτομικὴν καὶ ἐθνικὴν. Τοῦτο θέλει σοὶ ἀποδείξει ὁ λόγος προχωρῶν. Ὅταν δὲ μία φαινόμενη εὐποιΐα γίνεται πραγματικῶς πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ εὐποιοῦντος καὶ πρὸς βλάβην τοῦ εὐποιουμένου, εἶναι πλέον εὐποιΐα· δύναται νὰ κινήσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην; ἐξεναντίας οἱ οὕτως εὐποιούμενοι ἔχουν τόσον μᾶλλον δίκαιον ν' ἀποθῶσι τὴν φαινομένην ταύτην εὐεργεσίαν, ὅσον αὕτη γίνεται δι' ἀπάτης καὶ ὑποκρίσεως ἐπιβούλως πρὸς ὄλεθρόν των· νὰ ὑφορῶνται, νὰ μισῶσι τοὺς τοιοῦτους εὐεργέτας, ὡς ἐχθροὺς ἐπικινδύνους, ν' ἀποσρέφωνται τὰ δῶρά των·

Ἐχθρῶν δ' ἄδωρα δῶρα κ' εὖκ' ὀνίσμα.

Αὐτὰ εἶναι τὰ φρονήματα τῶν Ἑλλήνων τὴν σήμερον πρὸς τοὺς Ἱεραποστόλους τῆς Βιβλικῆς ἑταιρίας. Καταρχὰς ἐλθόντας δὲν τοὺς ἐννόησαν οἱ Ἕλληνες· ἐδέχθησαν αὐτοὺς μ' ἀγκάλας ἀνοικτάς, εὐγνωμόνως ὡς εὐεργέτας, (διότι κατὰ πρῶτον ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν ἐφάνησαν σαλέντες μὲ πολλὰ βοηθήματα πρὸς τοὺς πάσχοντας τότε ὑπὸ τῶν δεινῶν τοῦ πολέμου.) μετέπειτα δὲ τοὺς παρεδέχθησαν καὶ ὡς διδασκάλους τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας. Ἀλλ' ὕστερον, προΐόντος τοῦ χρόνου, ἐγνώρισαν τὸν σκοπὸν των τὸν ὑποκεκρυμμένον· ἐκ τούτου δὲ φυσικῶς τῷ λόγῳ ἔπρεπε νὰ ψυχρανθῶσι καὶ τέλος νὰ τοὺς μισήσωσιν.

Ἀλλὰ τίς εἶναι ὁ ὑποκεκρυμμένος οὗτος σκοπός; εἶναι πραγματικὸς ἢ φανταστὸς, πηγάζων ἀπὸ διαβολᾶς, ἀπὸ φθόνου;

Ἀς ἐξετάσωμεν τὰ πράγματα· καὶ μολονότι ἔχομεν πολλὰ καὶ παντοῖα, θέλω πιρριοισθῆ κυρίως εἰς τὴν ἐξισόρησιν τῆς διαγωγῆς αὐτῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐχόντων πρόφασιν τὴν ἀνατροπὴν τῆς νεολαίας, καὶ ἐλπίζω νὰ σὲ πείσω, ὅτι αὕτη ἡ, ὡς τὴν λέγεις, εὐεργεσία γίνεται ὅχι πρὸς τὸ ἡμέτερον ἐθνικὸν καὶ θρησκευτικὸν συμφέρον, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἐκείνων· ἐπομένως δι' ἡμᾶς δὲν εἶναι αὕτη εὐποιΐα, ἀλλὰ κακοποιΐα καὶ ὄλεθρος, ὡς εἶπα ἀνωτέρω. Αὐτοὶ οἱ κύριοι, φίλε μου, δὲν ἔχουν ἄλλον σκοπὸν κύριον παρὰ τὸ νὰ κάμωσι προσηλύτους εἰς τὰ

δόγματα τῆς Λουθηροκαλβινικῆς θρησκείας των. Τοῦτο θέλει ἀποδειχθῇ λαμπρότερον ἡλίου ἀπὸ τὰ ἔργα, τοὺς λόγους, τὰ βιβλία καὶ τὰς διδασκαλίας των.

Καὶ πρῶτον ἐξετάζω τοὺς σκοποὺς αὐτῆς τῆς Βιβλικῆς εταιρίας, ἥτις μεταφράζει τὴν Παλαιὰν καὶ Νέαν Διαθήκην εἰς ὅλας τὰς λαλουμένας γλώσσας ὅλων τῶν ἐθνῶν καὶ λαῶν, μικρῶν ἢ μεγάλων, τῆς Οἰκουμένης. Διὰ τί ἐξοδεύει τόσα μυλλιόνια κατ' ἔτος χρημάτων εἰς ἔκδοσιν τῶν Γραφῶν καὶ ἄλλων κατὰ τὰς Γραφάς θρησκευτικῶν βιβλίων; Διὰ τί καταδαπανᾷ τόσα χρήματα, πληρόνους αἰτησίους μισθοὺς ἀδροτάτους εἰς τὰς ἱεραποστολάς τῶν ἱεραποστόλων της εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου; Διὰ νὰ διαδοθῇ βέβαια ἡ ἀλήθεια τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου διὰ νὰ γνωρισθῶσιν αἱ ἀρχαὶ τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. Ἀλλὰ τοῦτο τὸ νὰ γνωρισθῶσιν ἐμπορεῖ νὰ φέρῃ κἀνὲν ὄφελος, ἂν δὲν παραδεχθῶσιν, ἂν δὲν πρεσβευσθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀναγινωσκόντων καὶ διδασκομένων αὐτάς; Ὁχι βέβαια. Ἡ παραδοχὴ καὶ ὁμολογία αὐτῶν εἶναι τὸ τελικὸν αἷτιον τῶν διδασκόντων, εἶναι τὸ ὄφελος τῶν διδασκομένων, εἶναι ὁ μισθὸς ὁ πνευματικὸς, ἡ ἀνταμοιβὴ τῶν θυσιαζόντων τόσα χρήματα, τόσους κόπους, τὸσας δαπάνας. Ἄρα τὸ τελικὸν αἷτιον, ὁ κύριος σκοπὸς τῆς Βιβλικῆς εταιρίας ἀναντιρρήτως εἶναι ὁ προσηλυτισμός. Τὸ συμπέρασμα μου νομίζω εἶναι ὀρθόν· ἀλλὰ πρὸς ὑποστήριξιν αὐτοῦ ἔχω καὶ πράγματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων δύναμαι νὰ φέρω τοὺς ἐξ Ἑβραίων προσηλύτους τοὺς διὰ Σύρας συγχυάκας διαπορθμευομένους εἰς Μελίτην. Τοῦτο εἶναι πασίγνωστον εἰς τὴν Σύραν, ὅπου καὶ τις προσήλυτος ἐξ Ἑβραίων ἐμπορεῖ νὰ εὕρεται ἔτι καὶ σήμερον· καὶ εἰς ὅλον δὲ τὸν κόσμον κηρύττουν αὐτοὶ οἱ κύριοι διὰ τῶν ἐφημερίδων των, τὰς ὅσας κάμνουν προόδους εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, Συρίαν κ. τ. λ.

Ἀλλ' ἐμπορεῖς νὰ με εἴπῃς· καὶ μέμφεσαι σὺ αὐτὸ τὸ φιλάνθρωπον ἔργον των; εἶναι κακὴ ἡ διάδοσις τῆς ἀληθείας τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου; Ὁχι μὰ τὴν ἱερὰν ἀλήθειαν! ὁμολο-

γὰρ κ' ἐγὼ ὅτι εἶναι εὐκαταῖον ἔργον, φιλάνθρωπον, ἅγιον, ἐπαινετὸν, ὠφελιμώτατον τὸ νὰ διαδίδωνται αἱ κοσμοσωτήριαί ἀρχαὶ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας· ἀλλ' εἰς τίνας; εἰς ἐκείνους οὔτινες δὲν πιστεύουν εἰς Χριστόν. Ἡ πρὸς τὸν προσηλυτισμὸν κλίσις αὐτῶν τῶν κυρίων, καὶ οἱ ἀγῶνες εἶναι ἐπαινετοί, ἂν ἐνεργῶνται πρὸς τοὺς ἔχοντας ἄλλην θρησκείαν παρὰ τὴν Χριστιανικὴν οἷον πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς Βουδιστάς, Δεῖλαμιστάς, καὶ ἄλλους κτισματολάτρας λαούς. Ὅταν δὲ γίνεται πρὸς χριστιανούς οἰκσδήποτε αἰρέσεως ἢ ἐκκλησίας, καὶ ἐνεργεῖται μάλιστα δολίως μὲ τόσῃν ὑπουλόγητα καὶ ἐπιβουλῇ Ἰησοῦτικῇ, τότε εἶναι ἀξιοκατάκριτος, εἶναι ἀφόρητος ἐπιβουλὴ, εἶναι ὀλεθρία. Διότι ἐκάστη ἐκκλησία ἢ καὶ αἵρεσις, ὁμολογοῦσα τὸ Εὐαγγέλιον, ἔχει καὶ τοὺς διδασκάλους τῆς, οὔτινες διδάσκουσιν, ἐξηγοῦσι καὶ ἐρμηνεύουσιν αὐτὸ εἰς τοὺς ὁπαδούς των ὁμοῦ μὲ τὰ δόγματά των. Ἐδῶ δὲν πρόκειται λόγος νὰ ἐξετάσωμεν περὶ ὁρθότητος, ἢ μὴ, δογμάτων τῆς δεῖνα ἢ δεῖνα χριστιανικῆς αἰρέσεως· ὅλα ὁμολογοῦσιν τὰς ἀληθείας τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ πιστεύουσιν εἰς Χριστόν, διαφέρουσι δὲ κατὰ τὰ δεῖνα ἢ δεῖνα δόγματα. Ὅταν δὲ οἱ τῆς δεῖνα ἐκκλησίας χριστιανοὶ διδάσκωνται ἀπὸ ἱερεῖς τῆς δεῖνα ἄλλης ἑτεροδόξως, τότε, διαιρούμενοι εἰς τὰ θρησκευτικὰ των δόγματα καὶ φρονήματα, κινδυνεύουν νὰ διασπασθῶσιν ἀπὸ καταδιωγμούς καὶ ἐμφυλίους πολέμους θρησκευτικούς, ἢ νὰ πέσωσιν εἰς ἀδιαφορίαν καὶ καταφρόνησιν τῆς θρησκείας. Οἱ κύριοι οὗτοι εἶναι ἀξιοκατάκριτοι, διότι ταρασσόντες τοὺς λοιποὺς χριστιανούς εἰς τὰ δόγματά των, ἀποδεικνύουν προφανῶς ὅτι εἶναι διῶκται τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν, ὅτι θέλουν νὰ ὑπερισχύσῃ ἡ ἰδική των αἵρεσις ἢ Λουθηροκαλθινικὴ, πρᾶσσοντες καὶ αὐτοὶ ὅσα κατέκρινόν ποτε ὅτι ἔπρασσον οἱ Πεκπισταὶ μὲ τὸν προσηλυτισμὸν. Ἀλλὰ εἰμεθα τῶρα πλέον εἰς τοῦ μεσαιῶνος τοὺς καιροὺς ἐκείνους τῶν φανηθιασμῶν, τῶν ἐνθεομανικῶν ἐκείνων διδασκαλιῶν, τῶν προσηλυτισμῶν, τῶν θρησκευτικῶν ἐρίδων, τῶν κατὰ

διωγμῶν καὶ πολέμων; ταῦτα πάλιν θέλουν νὰ μᾶς ἀναστήσωσιν; Ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἐσυγχώρησε νὰ γεννηθῶσι τόσαι αἱρέσεις τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἀφοῦ ἡ μακροθυμία του ἀνέχεται ὅλας αὐτάς, διὰ τί οἱ καλοὶ ἄνθρωποι οὗτοι θέλουν νὰ καταλύσωσιν αὐτάς, ἀγωνιζόμενοι νὰ δώσωσι τὴν ὑπεροχὴν εἰς τὴν ἰδικήν των αἵρεσιν; Καὶ τίς κατέστησεν αὐτοὺς ἄρχοντας καὶ δικαστὰς τῶν λοιπῶν; Τίς ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τοιαύτην ἀποστολὴν πρὸς κατάλυσιν τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν; Ἀγαποῦν νὰ πολυπλασιάσωσι τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου; ἄς ὑπάγωσιν εἰς τὰ ἔθνη τὰ μὴ πιστεύοντα τὸ Εὐαγγέλιον· ἔχουν ἐκεῖ ἐκτεταμένον στάδιον διὰ νὰ θεραπεύσωσι τὸν ζήλόν των· Ἰπὲρ τὰ δύο τρίτα τῶν κατοίκων τῆς οἰκουμένης δὲν ὁμολογοῦσι τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν· αὐτοὺς ἄς διδάξωσι κατὰ τὰς αἱρέσεις των τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ἄς ἀφῇσωσιν ἡμᾶς ἡσυχούς εἰς τοὺς τόπους μας νὰ πρεσβεύωμεν τὸν χριστιανισμόν κατὰ τὰ δόγματα τῶν πατέρων μας.

Ἀλλὰ παραφέρεσαι, ἤθελε μὲ εἶπει τις φιλοβιβλιστής, κατὰ τῶν καλῶν ἀνθρώπων τούτων· αὐτοὶ δὲν ἔχουν τοιούτους σκοποὺς πρὸς ἡμᾶς, ἀλλ' ἐκδίδουν εἰς τὴν γλῶσσάν μας τὰς Γραφὰς μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ τὰς καταστήσωσι καταληπτὰς, ἐπομένως δὲ καὶ ὠφελιμωτέρας εἰς τὸν λαόν μας· ἔστω τοῦτο, ὅτι πρὸς ὠφέλειαν τοῦ λαοῦ μας κάμνουσιν· ἀλλὰ διὰ τί νὰ μὴ εἰσέλθωσι νὰ τυπώσωσι τὴν παραδεδεγμένην ὑφ' ἡμῶν μετάφρασιν τῶν ἐβδομήκοντα κατὰ τὴν συγκατάθεσιν καὶ τῆς Μεγάλῃς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἠθέλησαν νὰ ἐκδώσωσι νέαν ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ κειμένου; Ἀναμφιβόλως θέλεις μὲ εἰπεῖς ὅτι διὰ τὴν ἀκρίβειαν ἔκαμαν τοῦτο. Βέβαια ἡ ἀκρίβεια ὅλη στέκει εἰς τὸ νὰ μᾶθῃ ὁ λαός μας, ὅτι λέγει αὐτὴ ἡ μετάφρασις τῆς Βιβλικῆς ἐταιρείας, τὸ ὁποῖον δὲ ἔχει ἡ τῶν Ο'. Ὅτι δηλ.: «Ὁ Ἰσαάχαρ εἶναι ὄνος δυνατὸς, κειτόμενος μεταξὺ εἰς δύο ῥεύματα ὑδάτων.— Καὶ ἰδὼν ὅτι ἡ ἀνάπαυσις ἦτον καλὴ καὶ ὁ τόπος τερπνός, ἔκλινε τὸν ὤμόν του εἰς φορτίον, καὶ ἔγινε δούλος ὑποταλῆς (Γεν. Κεφ. μθ'. Μεταφρ. ἐκ τοῦ ἑβρ. τι-

πρωθεῖσα ἐν Λονδίνῳ ἀωλγ'). » Παράλαβε αὐτὰ ταῦτα μετὰ τῆς μεταφράσεως τῶν ἐβδομήκοντα καὶ θέλεις ἰδεῖ ὅποια διαφορὰ καὶ ἀσχημοσύνη ὑπάρχει εἰς τὰς μεταφράσεις τῆς Βιβλικῆς ἐταιρίας (1). Ἄν δὲ συνεχίσῃς τὴν σύγκρισιν θέλεις εὐρεῖ πλῆθος τοιούτων, διὰ τὰ ὅποια καὶ ἡ ἱερὰ ἡμῶν Σύνοδος διεκήρυξεν ἐσχάτως ἀπαράδεκτον ταύτην τὴν μετάφρασιν.

Ἀλλ' ἔστω ἄς σοῦ δεχθῶ καὶ αὐτὴν τὴν ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ μετάφρασιν ὅτι ἔγεινε πρὸς ὄφελος τοῦ λαοῦ μας, καὶ ὅχι μὲν κάμμιάν ὑποκεκρυμμένην πανουργίαν πρὸς τὸν κύριον σκοπὸν τῆς ἐταιρίας ἁμμὴ τὸ ἄπειρον πλῆθος ἐκείνων τῶν ἀνοουσίων καὶ τινων ἀσεβῶν λόγων, τῶν ἐκδιδοιμένων ἐν Μελίτῃ, πρὸς τίναν σκοπὸν τυπόνουσιν; ἁμμὴ τοὺς ζηλωτὰς Ἱεραποστόλους τῶν διὰ τί μὲ τόσα ἀδρὰ ἐξοδα μᾶς τοὺς στέλλουσιν εἰς τοὺς τόπους μας; εἰς ἡμᾶς! εἰς τῶν ὁποίων τὴν γλῶσσαν ἐγράφη τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ ὅλαι αἱ τῶν Ἀποστόλων διδασκαλίαι· εἰς τῶν ὁποίων τὴν γλῶσσαν ἔγραψαν οἱ Χρυσόστομοι, οἱ Βασίλειοι, οἱ Γρηγόριοι καὶ τόσοι ἄλλοι φωστῆρες τῆς Ἐκκλησίας μας, τόσα καὶ τόσα πρὸς ἐξήγησιν καὶ ἐρμηνείαν τῶν θείων Γραφῶν· εἰς ἡμᾶς, λέγω, σέλλουν μεταφρασμένους τοὺς λόγους τοῦ αἰδεσιμωτάτου τῶν Δούνῳ, τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῶν Τιλλοτσῶνος, καὶ ἄλλων ἄλλας ἀηδεῖς ἢ ἀσεβεῖς ὁμιλίας; Εἰς τὸν τόπον ἡμῶν ἔρχονται νὰ μᾶς διδάξωσι τὴν εὐσέβειαν οἱ Χάρτλιγγες, οἱ Κίγκοι, οἱ Κόρκοι καὶ ἄλλοι παρόμοιοι μικρόνοες ὑποκριταὶ καὶ ἀπατηλοὶ ἄνθρωποι, διαφθείροντες τοὺς υἱοὺς μας, ἐκφυλίζοντες τὰς θυγατέρας μας καὶ ταράσσοντες τὴν κοινὴν καὶ τὴν οἰκιακὴν ἡμῶν εἰρήνην; Εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς περὶ διδασκαλίας ἡμῶν ἀλαζονικὰς ἀντιποιήσεις τῶν δὲν ἀρμόζει ἡ κοινὴ πα-

(1) Ἡ μετάφρασις τῶν ἐβδομήκοντα λέγει: « Ὁ Ἰσαάκ τὸ καλὸν ἐπέ-
 » θύμησεν ἀναπαυόμενος ἀναμίσσον τῶν κλήρων. — Καὶ ἰδὼν τὴν ἀνάπαυσιν
 » ἐτι καλὴ, καὶ τὴν γῆν ἐτι πύαν, ὑπέθηκε τὸν ὄμον αὐτοῦ εἰς τὸ πονεῖν καὶ
 » ἐγεννήθη ἀνὴρ γεωργός (Γεν: Κεφ. μβ', 14, 15.). » Παράβαλε καὶ τὰ πρὸ
 τούτων ἐδαφ. 9. 12 διὰ τὰ ἴδης πόσον ἀλλοκοτὴς καὶ βλασφημὴς εἶναι με-
 ταφρασμένα ὑπὲρ τῆς ἐταιρίας.

ροίμια. « ἔλα παπποῦ νὰ σοῦ δείξω τὰ γωνικά σου ».

Ἄς ἐξετάσωμεν τώρα ἰδίως καὶ τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα στελλομένων ἱεραποστόλων ἢ μισσιοναρίων τῶν τὴν διαγωγὴν, τὰς διδασκαλίας, τὰ βιβλία καὶ τὰ σχολεῖα ἐξ ὧν δὲ τούτων θέλεις πληροφορηθῇ τοὺς σκοποὺς τῶν.

Ἀπὸ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἐθνικῆς μας ἐπαναστάσεως, εὐροῦσα ἡ Βιβλικὴ ἐταιρεία ἀφορμὴν τὴν εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους Ἕλληνας διδομένην βοήθειαν ὑπὸ τῶν χριστιανικῶν ἐθνῶν, ἔπεμψε καὶ αὐτὴ τινὰς ἐπὶ λόγῳ νὰ ἐνισχύσωσι τὸν λαόν μας μὲ διάφορα βοηθήματα, πραγματικῶς ὅμως νὰ δοκιμάσωσι τὰ πνεύματα καὶ νὰ σπείρωσι τοὺς πρώτους σπόρους τῆς διδασκαλίας τῶν ἡ τότε γενικῇ κίνησις τῶν πνευμάτων, ὁ θόρυβος τοῦ πολέμου καὶ αὐτὴ ἡ ἀναρχία, εἰς τὴν ὑπόιαν τὸ ἔθνος εὕρισκετο, ἦσαν ἀρμόδια εἰς τὸν σκοπὸν τῶν. Καθεὶς εἶχεν ἐλευθερίαν ἀπεριόριστον καὶ εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὰς διδασκαλίας τοῦ ἡμπόρει δημοσίως νὰ διδάξῃ καὶ πολιτικὰ καὶ θρησκευτικὰ δόγματα, ὅποια ἡρέσκετο, καὶ νὰ εἴπῃ καθ' ὅποιονδήποτε ὅ, τι καὶ ἂν ἤθελεν ἀσυστόλως καὶ ἀνεξετάστως.

Ἀλλ' ὁ καθ' αὐτὸ μισσιονάριος τῆς ἐταιρείας καὶ ὡς τοιοῦτος πρῶτος ἐλθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξ ἐπαγγέλματος, ἐχημάτισεν, ὡς. Χάρτλιν, φανείς εἰς τὴν Αἴγιναν κατὰ τὸ 1827, ὅπου τότε εὕρισκετο ἡ Κυβέρνησις καὶ ὅλον τὸ ἄνθος τῶν Ἑλλήνων συνηγμένον. Ὁ αἰδεσιμώτατος ἱεραπόστολος ἐγνωρίσθη καὶ ἐσχετίσθη ἐκεῖ μὲ πολλοὺς ἐκ τῶν ἰδικῶν μας, ἰδιώτας καὶ ἄρχοντας, ἐξ ὧν ἔχω νὰ σοῦ ὀνομάσω τὸν Α. Κ. ἐξ Α. καὶ τὸν Α. Π. καὶ Γ. Π. Οὗτοι δὲ ὁμοῦ μὲ ἄλλους πολλοὺς, εἴτε ἀπὸ φιλομάθειαν εἴτε ἀπὸ περιέργειαν ἐσύχναζον ταχτικῶς εἰς αὐτόν, ὑπερεκθειάζοντες, μέχρι τινὸς καιροῦ τὴν σοφίαν καὶ εὐσέβειαν τῶν λόγων τοῦ ἀνδρός. Ὁ Κ. μάλιστα, ἔχων τότε ἰσχὺν ὡς βουλευτῆς, ἐκατέρωθωσα νὰ τὸν ἀναβάσῃ καὶ εἰς τὸν ἄμβωνα τῆς ἐκκλησίας δις, ὅπου ἐδίδαξε παρρησία καὶ ἀπέδειξε τρανώτατα τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ τὴν θειότητα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, καθὼς

καὶ τὴν ιερότητά τῶν θείων Γραφῶν. Κατ' ἀρχὰς ὁ κ. Χάρτλιν ἐλάλει εἰς τοὺς παρουσιαζομένους πρὸς αὐτὸν περὶ τῶν γενικῶν δογμάτων τοῦ χριστιανισμοῦ· ἀφοῦ δ' ἐσχετίζετο μὲ τινὰς καὶ ἐλάμβανε θάρρος, τότε ἔμβαινεν εἰς τὰ εἰδικώτερα, πολεμῶν αὐτὰ κατὰ τὰ πρεσβεύμενα ὑπὸ τῶν Λουθηροκαλθίνων· ἐλάλει, φερόειπεν, κατὰ εἰκόνων λέγων ὅτι ἡ προσκύνησις αὐτῶν εἶναι εἰδωλολατρεία· κατὰ τῆς Θεοτόκου, ὅτι δὲν εἶναι ἀειπάρθενος· κατὰ τῶν ἁγίων, κατὰ μυστηρίων καὶ κατὰ τοῦ ἱερατείου ἡμῶν, ὅτι τοῦτο ἐχρειάζετο νὰ μεταρρυθμηθῇ, καθὼς περὶ τοῦτου διαλαμβάνει ἐν φυλλάδιον τυπωμένον εἰς Μελίτην. Ὁ φίλος Κ., ὅταν εἰσεχώρησεν εἰς αὐτὰς τὰς διδασκαλίας καὶ εἶδε τοῦ τείνουσι φίλάνθρωποι οὗτοι διδάσκαλοι, ἀπεμακρύνθη μὲ τρόμον καὶ ἀποστροφὴν, ὁ δὲ Α. Π. ἐφάνη ὑπομονητικώτερος· ὅθεν ἔλαβε καὶ τὴν ὑπόσχεσιν ἀπὸ τὸν κ. Χάρτλιν, ἂν θέλῃ νὰ σταλθῇ εἰς Μελίτην διὰ νὰ σπουδάσῃ τάχα γλώσσας ξένας, πληρουόμενος χίλια δῖς· κατ' ἔτος παρὰ τῆς ἐταιρίας, καὶ νὰ σταλθῇ ἔπειτα ὡς ἱεραπόστολος ταύτης τῆς ἐταιρίας μὲ μισθὸν ἐτήσιον διςχίλια δῖς· εἰς Σμύρνην διὰ νὰ σπείρῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· πολεμῶν τὰς δεισιδαιμονίας, τὰς εἰδωλολατρείας καὶ τὰς καταχρήσεις τοῦ Ἀνατολικοῦ κλήρου. Ὁ κ. Π. δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ αὐτὴν τὴν προσφορὰν, ἀλλ' ἐδόθη εἰς τὸ ἐμπόριον, καὶ ζῇ ἕως σήμερον ἐμπορευόμενος καὶ γνωρίζων κάλλιστα αὐτῶν τῶν φιλανθρώπων Ἀμερικανῶν τοὺς σκοπούς· ἀλλ' ἄλλοι νέοι ἡμῶν, εἴτε ἐξ ἀγνοίας, εἴτε ἐξ ἀνάγκης, δὲν ἐμποροῦν ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὰς εἰσηγήσεις οὐδ' εἰς τὰς προσφορὰς αὐτῶν· ὅθεν γίνονται ὀπαδοὶ των, καὶ τοὺς ἐξυπηρετοῦσι διαφόρως, καθὼς καὶ τινες γεροντότεροι καὶ σεβασμιώτεροι, εὐρίσκοντες πόρον καὶ συμφέρον χρηματικὸν, ὡς θέλει ἀποδειχθῇ κατωτέρω.

Ὁ κ. Χάρτλιν διέτριψεν εἰς Αἴγιον μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, διασπείρων ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὰς διδασκαλίας του· ὥστε καὶ ἐτόλμησε καὶ εἰς οἰκίας τινὰς, ὅπου εἶχε θάρρος νὰ εἴπῃ εἰς γυναῖκας, βλέπων τὰς εἰκόνας, διὰ

τί νὰ προσκυνῶσιν ἐκεῖνας τὰς σάνιδας, ὡς οἱ εἰδωλολάτραι λατρεύουσιν τὰ δένδρα καὶ τοὺς λίθους. Οἱ τοιοῦτοι δυσσεβεῖς λόγοι, διαδιδόμενοι εἰς τὸ πλῆθος, ἔφθασαν εἰς τὰ αὐτία τοῦ Κυβερνήτου, ὅστις, Ἕλλην ὦν καὶ ὀρθόδοξος, καὶ προβλέπων τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῶν τοιούτων λόγων, ἐφύναξε καὶ ἐπέπληξε τὸν κ. Χάρτλιν· ὁ δὲ κ. οὗτος, πλήρης θυμοῦ καὶ ἀγανακτήσεως ἀναχώρησεν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

Ἀφοῦ δοκιμάσαντες τοὺς γέροντας καὶ τοὺς ἡλικιωμένους, εἶδαν ὅτι ὀλίγην πρόοδον εἶχον νὰ ἐλπίζωσιν εἰς τοὺς σκοπούς των, διὰ μόνης διδασκαλίας καὶ λόγων, ἐστοχάσθησαν ν' ἀρχήσωσιν ἀπὸ τὰ νήπια, καὶ νὰ μεταχειρισθῶσιν ἄλλω μέσῳ πρὸς τοὺς ἐνηλίκους· ἰσχυρώτερα, τὰ τοῦ ὕλικου συμφέροντος. Εὗρηκαν δὲ εἰσηγμένην τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν μέθοδον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς γονεῖς διψῶντας τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων των, στερουμένους ὅμως ὅλων τῶν ἀναγκαίων μέσων. ἤρχισαν λοιπὸν νὰ συστήνωσιν ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα, καὶ νὰ προσφέρωσι καὶ εἰς τὰ συστημένα, ἀβάκια καὶ βιβλία, διδόμενα δωρεὰν παρὰ τῆς ἐταιρίας. Οὕτω δὲ ἡμ-pόρουν εὐκόλως, διδάσκοντες αὐτοὶ, καὶ τοὺς ἐρχομένους εἰς μάθησιν τῆς μεθόδου διδασκάλους νὰ κατηχίζωσι καὶ τοὺς μαθητευομένους νηπίους νὰ διαπλάττωσι πρὸς τὸν σκοπὸν των κατὰ τὰ ἰδικά των φρονήματα.

Ἄλλος ἱεραπόστολος ὁ κ. Κίγκ ἐσύστησε σχολεῖον εἰς Τήνον, νυμφευθεὶς ἐκεῖ καὶ μίαν Ἑλληνίδα, τὴν ὁποίαν κατέφερε νὰ δεχθῇ καὶ τὴν θρησκείαν του. Οἱ κάτοικοι βλέποντες τὴν σύζυγον τοῦ κ. Κίγκ περιφρονοῦσαν τὰ τῆς θρησκείας τῆς Ἀνατολικῆς, λέγουσαν κατὰ εἰκόνων καὶ λιτανειῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἐθίμων τῆς ἐκκλησίας μας, ἀκούοντες καὶ τὰ αὐτὰ διαδιδόμενα ἐκ τοῦ σχολείου τοῦ κ. Κίγκ, ἔκλεισαν αὐτὸ τὸ σχολεῖον, καὶ ἔδωκαν δρόμον εἰς τὸν αἰδεσιμώτατον διδάσκαλον, ὅστις νομίζω τότε κατέφυγεν εἰς Ἀθήνας.

Εἰς δὲ τὴν Σύραν ἐστάθησαν εὐτυχέστεροι οἱ κύριοι ἱεραπόστολοι. Εὗρηκαν μίαν πόλιν ἀρτισύστατον, κατοίκους πολλοὺς

καὶ διαφορὸς ἐκ διαφορῶν τόπων συνοικισθέντας, ἔχοντας διαφορὸς ιδέας καὶ πολλὰς ἀνάγκας, αἰσθανομένους τὴν χρεῖαν τοῦ νὰ προάξωσι τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων των, καὶ μὴ εὐποροῦντας πρὸς τοῦτο ἀναλόγων μέσων. Ἐν σχολεῖον ἀλληλοδιδασκτικόν, εἰς διδάσκαλος Ἑλληνικὸς, ἦσαν μηδὲν ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐχόντων ἀνάγκην μαθητεύσεως. Ὁ κ. Κόρκ ἐπαξίουςιάσθη ἀπὸ μέρους τῆς ἐταιρίας ὑποσχόμενος πολλὰ βοηθήματα εἰς ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας, κ' ἐπρόσφερε βοήθειαν χιλίων γροσίων πρὸς οἰκοδόμησιν σχολείου ἀλληλοδιδασκτικοῦ διὰ τὰ κοράσια· ὅθεν ἔλαβε τὴν διεύθυνσιν καὶ τοῦ ἀλληλοδιδασκτικοῦ τῶν ἀρρένων, ὅπου ὁ ἴδιος ἐδίδασκεν ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος, ἡ δὲ, ἐν μάθημα χριστιανικῆς διδασκαλίας τῶν φρονημάτων καὶ τῆς ὁρεξέως του. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον διεδόθη λόγος ὅτι αἱ διδασκαλαὶ αὐτοῦ εἶχον πολλὰ βλάσφημα καὶ ἐναντία εἰς τὰ δόγματα τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Πολλοὶ ἐνηλικες, ἐπιθυμοῦντες νὰ διδαχθῶσι τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν μέθοδον, ἐσύχναζον εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ἤκουον καὶ τὰ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας τοῦ κ. Κόρκ· καταλαμβάνεις δὲ ὅτι ὁ αἰδεσιμώτατος ἱεραπόστολος ἐδίδασκε τότε καὶ μετ' ἐπιότερον ζῆλον, ὡς ἐλπίζων νὰ θερίσῃ καὶ ἀφθονωτέρους καρπούς. Ἡ φήμη ὅμως τῶν βλασφημῶν διδασκαλιῶν του διαδοθεῖσα, ἐξετρώπωσε καὶ τὸν ἱερομόναχον Γ., ἡσυχάζοντα εἰς μίαν γειτονικὴν νῆσον, καὶ τὸν παρεκίνησε νὰ ἔλθῃ εἰς Σύρον διὰ ν' ἀκροασθῇ τὴν νέαν χριστιανικὴν διδασκαλίαν τοῦ κ. Κόρκ. Ἀφοῦ ἔγεινεν ὑπηκοώτατος μαθητῆς καὶ ἐχεμυθέστατος ἱκανὸν καιρὸν, ὥς νὰ εἰσχωρήσῃ καὶ εἰς τὰ μυστηριωδέστερα, ἐξαίφνης μίαν ἡμέραν λυεὶ τὴν σιωπὴν ὁ ἱερομόναχός μας, καὶ ἀρχίζει νὰ φιλονεικῇ μετ' αὐτὸν κ. Κόρκ παρρησία εἰς τὸ σχολεῖον, καὶ ν' ἀναιρῇ ὅσα ἐκεῖνος ἔλεγε κατὰ ἀγίων, κατὰ μυστηρίων, κατὰ τοῦ ἀειπαρθένου τῆς Θεοτόκου, κατὰ εἰκόνων κτλ. Ταῦτα ἐξύπνησαν πολλοὺς τῶν ἐν Σύρῃ, ὥς καὶ τινες πατέρες ν' ἀποσύρῳσι τὰ τέκνα των ἀπὸ τὸ σχολεῖον· ἐπέστησαν δὲ καὶ τὴν προσοχὴν τῆς Κυβερνήσεως, ἥτις ἐνεργοῦσα πλαγίως διὰ

τῆς δημογεροντίας Ἑρμουπόλεως, διέταξεν αὐτὴν ν' ἀπαιτήσῃ ἐπιμόνως ἀπὸ τὸν κ. Κόρκ τὸ νὰ δεχθῇ εἰς τὸ σχολεῖον μίαν εἰκόνα· ὁ κ. Κόρκ εἶχε τοὺς λόγους του διὰ τοὺς ὁποίους δὲν ἠδύνατο νὰ δεχθῇ ἐν τοιοῦτον καὶ ἀπεσύρθη ἀπ' αὐτὸ τὸ σχολεῖον περιορισθεὶς νὰ διδάσκῃ εἰς τὴν οἰκίαν του κοράσια· ἀποσυρόμενος δὲ εἶπεν εἰς τὸν ὑποδιδάσκαλον, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζεν ἰδικόν του, ὅτι αὐτὸς ἔρριψε τὸν πρῶτον σπόρον τῆς πίστεώς του τῆς Λουθηρανικῆς, ὅστις ἔχει νὰ βλαστήσῃ μετέπειτα καὶ ἀποσύρεται εὐχαρίστως.

Ἐλα τώρα, φίλε, εἰπέ με παρακαλῶ σε, τοῦτο μόνον, ἢ μὴ παραδοχὴ δηλ. τῆς εἰκόνας, δὲν ἀρκεῖ ν' ἀποδείξῃ τοὺς πρὸς ἡμᾶς σκοποὺς τῶν ἱεραποστόλων τούτων; Αὐτοὶ συστήνουσι σχολεῖα πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν Ἑλληνοπαίδων· εἰς δὲ τὴν Ἑλλάδα τὸ μέγα μέρος τῶν κατοίκων εἶναι τοῦ Ἀνατολικοῦ δόγματος, καὶ ὀλιγώτατοι τοῦ Δυτικοῦ, τῆς δὲ Προτεσταντικῆς αἰρέσεως δὲν ἔχομεν ἕως τὴν σήμερον, χάριτι θεῶ, οὐδὲ ἓνα Ἕλληνα. Εἰς τὴν Ἑρμούπολιν ὅλοι οἱ φοιτῶντες εἰς τὰ σχολεῖα παῖδες εἶναι τοῦ Ἀνατολικοῦ δόγματος, καὶ τῆς θρησκείας των αὐτῆς τὰ πρῶτα στοιχεῖα ἔχουν εἰς αὐτὰ τὰ διδασκλήρια νὰ μαθητευθῶσιν· ὅθεν καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ Λατῖνοι ἔχομεν εἰς τὰ σχολεῖα μας εἰκόνας· ἔχομεν ἐπίτηδες βιβλίδια περιέχοντα τὰς συνήθεις προσευχὰς εἰς ἀποστήθισιν, καὶ μικρὰν Κατῆχσιν τῶν δογμάτων τῆς ἐκκλησίας μας. Αὐτοὶ δὲ αἱ αἰδεσιμώτατοι, ἀφοῦ συστήνωσι σχολεῖα πρὸς μαθητευσιν καὶ ὠφέλειαν τῶν ὀρθόδοξων Ἑλληνοπαίδων, διὰ τί δὲν παραδέχονται καὶ αὐτὰ, τὰ ὅποια ἔχουν εἰς τὰ λοιπὰ σχολεῖα των οἱ ὀρθόδοξοι, ἀλλ' ἀποσκορακίζοντες τὰ βιβλία ἡμῶν ἀδυσωπῆτως, μεταχειρίζονται τὰ ὅσα τυπώνει ἡ εταιρία των; Ἀλλ' ἐμποροῦν τινες φιλεταιριστὰὶ νὰ εἴπωσιν ὅτι οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν εἶναι ὑπόχρεοι νὰ παραδέχωνται τὰ τοιαῦτα θρησκευτικὰ εἰς τὰ ὅσα συστήνουν αὐτοὶ καὶ διατηροῦν σχολεῖα· διότι αὐτοὶ δὲν φροντίζουν παρὰ τὴν ἐκπαίδευσιν ἀπλῶς τῶν παρ' αὐτοῖς μαθητευομένων, καὶ ὄχι τὴν θρησκευτικὴν ἐκπαίδευσιν.

Ὅχι, κύριοι φιλαμερικανοί, ἔχετε λάθος· ἰδέτε ὅποια βιβλία τυπώνουν καὶ δίδουν εἰς χεῖρας τῶν παιδιῶν σας· ὅλα ἐν γένει, χωρὶς κάμμιᾶς ἐξαιρέσεως, περιέχουν ἱστορίας τῆς Γραφῆς, διηγήσεις ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ διηγήματα θρησκευτικά· τὴν θρησκευτικὴν λοιπὸν ἐκπαίδευσιν ἔχουν κυριώτατον καὶ πρώτον ἀντικείμενον, καθὼς ἀποδεικνύεται ἀπὸ ὅλα τὰ γραφόμενά των. Ναι, λέγει ἄλλος φίλος των· αὐτὸ τὸ ἀντικείμενον ἔχουν, πλὴν περιορίζονται εἰς τὸ νὰ διδάσκωσι τὰς γενικὰς ἀρχὰς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, τὰς ὁμολογουμένας ὑπὸ ὅλων τῶν χριστιανῶν. Ὅχι, ἀποκρίνομαι, καὶ τοῦτο εἶναι ψευδέστατον, καθὼς ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ ἴδιὰ των βιβλία καὶ ἀπὸ τὰς διδασκαλίας των. Ἀφίνω δὲ τὰ περιβόητα ἐκεῖνα καὶ δυσεβῆ τὰ κατὰ μετουσιώσεως καὶ κατὰ μυσηρίων βιβλία, καὶ ἔρχομαι εἰς ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἐπίτηδες πρὸς χρῆσιν τῶν παιδῶν μας ἐκδίδουσι. Καὶ εἰς αὐτὰ ἐκθέτοντες τὰ τῶν Γραφῶν χόρουν καὶ τὰ τῆς αἵρέσεώς των δόγματα, ὅπου εὗρωσιν εὐκαιρίαν, παρεξηγοῦντες τὰς Γραφάς. Γράφουν, φέρειπαι, ἡ λαλοῦν περὶ τοῦ Δεκαλόγου; ἔρχονται εἰς τὴν β' ἐντολὴν καὶ κολλοῦν ἐκεῖ, καὶ διασαλπίζουν· Δὲν θέλεις κάμει εἰς σεαυτὸν γλυπτὸν, οὐδὲ ὁμοίωμα κανενὸς πράγματος, καὶ ἐξηγοῦν πλέον, οὐδὲ ἄγαλμα οὐδὲ εἰκόνα. Παρατήρησε ὅλα των τὰ ἀλφαριθμητικά καὶ τοὺς ὀδηγούς τῶν νέων, τὸν Ἀναγνώστην καὶ τὰ ὅμοια, καὶ θέλεις εὐρεῖ αὐτὰς τὰς παρεξηγήσεις· ἕως καὶ μίαν Γεωγραφίαν ἐτύπωσας, καὶ (κατὰ τὸ σύστημα τὸ ὅποιον ἔχουν νὰ λαλῶσι περὶ θρησκείας εἰς ὅσα καὶ ἂν τυπώσωσιν) εὗρηκαν νὰ χῶσσαι καὶ εἰς αὐτήν, ὅτι ὅσοι προσκυνοῦν εἰδῶλα καὶ εἰκόνας, λέγονται εἰδωλολάτραι καὶ ἐθνικοί (I). Τὰ αὐτὰ κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον παρενείρουσιν ἐπιβούλως καὶ δολίως εἰς τὰς ὁμιλίας καὶ διδασκαλίας ἡ Κατηχήσεις των πρὸς τοὺς νέους μας. Ἄν εἶχαν, φίλε, οἱ κύριοι Ἀμερικανοί εἰλικρινῶς ἔφεσιν τῆς

πρὸς τὸ ἐθνικὸν ἡμῶν συμφέρον ἀνατροφῆς τῆς νεολαίας μας, ἤθελον μᾶς βοηθήσει εἰς σύστασιν ἀνωτέρων σχολείων καὶ εἰς ἔκδοσιν ἄλλων βιβλίων παρὰ τὰ φυλλάδιά των, τὰ ὅποια ἡμεῖς διὰ τὴν ὀλιγοχρηματίαν μας δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξοικονομήσωμεν· ἄλληλοδιδασκτικὰ δὲ σχολεῖα καὶ θρησκευτικὰ δυνάμεθα, καὶ πρέπει νὰ συστήνωμεν, καὶ νὰ διδάσκωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ τὰ τέκνα μας τῆς πατρίδος ἡμῶν θρησκείας ἀπαρασαλεύτως τὰ δόγματα. Ἀλλ' αὐτοὶ, φίλε μου, δὲν θέλουν, καθὼς καὶ δὲν ἔχουν, παιδεῖαν μεγάλην καὶ ὑψηλήν· προσκολλώμενοι δεισιδαιμόνως εἰς τὸ κατὰ γράμμα τῶν Γραφῶν λέγουν τό: Μ α κ ά ρ ι ο ι ο ἱ π τ ω χ ο ἱ τ ῷ π ν ε ὕ μ α τ ι . . . καὶ τὸ, Ὁ Θεὸς τοὺς σοφοὺς ἐμώρανε κ. τ. λ. καὶ ἀγωνίζονται τῶντι νὰ κάμνωσι πτωχοὺς τῷ πνεύματι καὶ νὰ μωραίνωσι συστηματικῶς τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὰς ὑποκριτικὰς διδασκαλίαις των, διότι τοῦτο εἶναι τὸ συμφέρον των. Καὶ αὐτὴν τὴν κατὰ γράμμα ἐξηγήσιν λαμβάνοντες πίπτουν εἰς τόσας ἄσεβολογίας κατὰ μετουσιώσεως καὶ κατὰ μυστηρίων φλυαροῦντες. Ἀλλ' ἂς ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν σειρὰν τοῦ προκειμένου λόγου.

Ὁ κ. Κόρκ ἀποσυρθεὶς ἀπὸ τὸ σχολεῖον, ὡς προείπομεν, τῆς Ἑρμουπόλεως, ὑπέπεσεν εἰς δυστύχημα ἀνέλπιστον, ἔνεκα τοῦ ὁποίου προσέκρουσεν εἰς τοὺς τῆς ἐταιρίας, καὶ μ' ὅλα τὰ ὅποια πρὸς ὄφελος αὐτῆς εἶχε σπείρει μὲ τόσον ζῆλον σπέρματα. Εἶχεν ἐρωτευθῇ μίαν νεάνίδα καλῆς οἰκίας καὶ ἀνατροφῆς, καταγομένην ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, τὴν ὁποίαν καὶ ἐξήτησε νὰ νυμφευθῇ· ἀλλ' οἱ γονεῖς δὲν ἔστερξαν εἰμὴ μὲ τὴν συμφωνίαν ὅτι θέλει τὴν νυμφευθῇ κατὰ τὸ Ἀνατολικὸν δόγμα· ὁ αἰδέσιμωτατος κ. Κόρκ φαίνεται ὅτι εὗρεθῇ τότε παλαίων πολὺν καιρὸν, ὡς ἔλεγε μεταξὺ τῶν πληγῶν τῆς καρδίας καὶ τοῦ χρηματικοῦ συμφέροντος ἢ (ἡμεῖς διὰ τὸ αἰδέσιμόν του ἂς εἴπωμεν) τῶν τύψεων τῆς συνειδήσεως τῆς θρησκευτικῆς. Ἀλλὰ τὰ βέλη τοῦ τυφλοῦ παιδαρίου δὲν παίζουν! Οἱ πόνοι τῆς καρδίας ἡσθάνοντο σφοδρότεροι· ἢ συνειδήσις ἐνικήθη διὰ μίαν στιγμὴν· ὁ γάμος ἐτελέσθη κατὰ τὸ Ἀνατολι-

κὸν δόγμα, καὶ οἱ ἱερεῖς ἡμῶν ἠυλόγησαν στεφανώσαντες τὸν αἰδεσιμώτατον ἱεραπόστολον προτεστάντην. Ἀλλὰ μετὰ τοῦτο φαίνεται ὅτι καὶ ἡ συνείδησις ἔλαβε τὴν ὑπεροχὴν τῆς ὁ κ. Κόρκ δια νὰ ἐπαναπαύσῃ αὐτὴν, τὸ ἐσπέρας, μέσα εἰς τὸν παστὸν, φορέσας, ὡς ὁμολόγουν τότε οἱ οἰκεῖοί του, τὰ ἐπιτραχηλιά του, ἠυλόγησεν αὐτὸς τὸν γάμον αὐτοῦ κατὰ τὸ δόγμα του. Μετὰ τοῦτο δὲ ἡσυχος τὴν συνείδησιν πλέον, καὶ ὑπὸ γλυκεὸς ἡμέρου ἡρημένος

.... Ἄρχε λέχος δε κιόν· ἄμα δ' εἶπετ' ἄκοιτις.

Ἀλλ' ἡ ἑταιρία του δὲν ἦτον τρόπος τοῦ νὰ συγχωρήσῃ τὸ παρανόμημα τοῦ νὰ νυμφευθῇ κατ' ἄλλο δόγμα ἀλλόθρησκόν του γυναῖκα, ὅθεν ἀπέκλεισεν αὐτὸν ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς· ἀλλ' ἀδίκως τῇ ἀληθείᾳ· διότι αὐτὸς καὶ κατὰ τὸ δόγμα του εὐλόγησε τὸν γάμον του, ὡς εἵπαμεν, ἔπειτα, καὶ τὴν σύζυγόν του κατέστησεν ὁμόθρησκόν του καὶ ὁμόφρονα κατὰ πάντα.

Τὴν τοῦ κ. Κόρκ ἀποστολὴν διεδέχθη ὁ αἰδεσιμώτατος ἱεροδιάκονος κ. Χίλδνερ, διότι οὗτος κατηγορήσε πικρῶς ἐκεῖνον διὰ τὸ σφάλμα του, παραστήσας εἰς τὴν ἑταιρίαν, ὅχι μ' Εὐαγγελικὴν συμπάθειαν, τὰ παραπτώματα τοῦ συναδελφοῦ του· ἐπεθύμει τὴν θέσιν ἐκείνου, καὶ τὴν ἔλαβε δι' αὐτῆς τῆς ἀφορμῆς· διότι, ἂν καὶ αὐτοὶ ὑποκρίνονται τὴν αὐστηρὰν φύλαξιν τῆς ἠθικῆς τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ σεμνύνονται ὀνομαζόμενοι Εὐαγγελικοὶ, μολοντοῦτο ἔχουσι καὶ αὐτοὶ μίση, καὶ ἔχθρας, καὶ ραδιουργίας πρὸς ἀλλήλους καὶ πάθῃ μὴ Εὐαγγελικά· ὅταν μάλιστα τύχωσι νὰ ᾖναι οἱ μὲν ὁπαδοὶ τοῦ Λουθήρου, οἱ δὲ, τοῦ Καλθίνου, τότε θεατρίζονται καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν κόσμον αἰσχυρῶς, ὡς ἄλλα μὲν διδάσκοντες ἄλλα δὲ πράσσοντες. Οὕτω λοιπὸν ὁ κ. Χίλδνερ ἔτυχε νὰ εὐρεθῇ, ἐνδεδυμένος μόνος ὅλην τὴν ἱεραποστολικὴν ἐξουσίαν εἰς Σύραν, κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν εἶχαν ἀρχίσει αἱ ἐμφύλιοι διχόνοιαί, καὶ ἦτον φανερά ἡ ἀντιπολιτεύσις τῶν Ἑρμουπολιτῶν, σφαδαζόντων φαλαγγηδὸν ὑπέρσυντάγ-

ματος εἰς τοὺς βράχους τῆς τότε ὀνομαθείσης πλατείας τοῦ
Ἀπόλλωνος, οὔτινες κατὰ τὸ τοῦ ποιητοῦ,

Φραζάμενοι ἴσταντο ἐπ' ὄχθαις ὑψηλῇσι

Σείοντες λόγχης.....

Οἷος Κενταύρων στρατός..... ἡδὲ γιγάντων.

Ἀπ' αὐτὰς τὰς ἐμπολέμους περιστάσεις βοηθούμενος ὁ κ. Χίλ-
δνερ ἔκτισεν ἀνεξετάστως ἰδικόν του κατάστημα σχολείων,
καὶ κατώρθωσε διὰ τῶν φίλων του νὰ διωρισθῇ μετέπειτα
διευθυντὴς καὶ τῶν δύο κοινῶν τῆς πόλεως, τοῦτε ἄλληλο-
διδασκτικοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ, χορηγῶν δὲ αὐτὰ πεντακόσια γρ:
κατὰ μῆνα. Οὗτος δὲ πρῶτος ἤρχησε νὰ θεμελιόνη τὰ τῆς
ἑταιρίας εἰς τὴν Ἑρμούπολιν τακτικῶς καὶ συστηματικῶς, καὶ
εφεύρηκε τοὺς τρόπους νὰ συνδέσῃ πολλῶν κατοίκων τὰ συμ-
φέροντα μὲ τὰ ἰδικά του εἰς τὰ κτίριά του ἐμεταχειρίσθῃ ἐπι-
στάτας Ἕλληνας καὶ τῶν ἐξοδευομένων χρημάτων του καὶ
τῶν διανεμομένων βιβλίων του καὶ βοηθημάτων, ταμίας καὶ
τραπέζιτας, καὶ διανομεῖς, καὶ βοηθουμένους εἶχε καὶ ἔχει
Ἕλληνας, καὶ κατ' ἐξοχὴν συμπατριώτας μας καὶ εἰς τὰ ἰδιά-
του σχολεῖα ἦσαν καὶ εἶναι διδάσκαλοι Ἕλληνες καὶ Ἑλληνί-
δες πτωχαὶ αἱ ὑποτρεφόμεναι καὶ διδασκόμεναι διὰ νὰ γέ-
νωσι μετέπειτα διδασκάλισσαι. Ὅλοι δὲ ὅσοι ὑπηρετοῦν εἰς
Σύραν τοὺς κ. κ. τούτους λαμβάνουσι μισθοὺς ἀδροτάτους καὶ
τακτικούς, τοὺς ὁποίους ἄλλοῦ δὲν εὐρίσκουν. Μεταφρασαί,
φέβ εἰπεῖν, μεταφράζοντες μόνις ἐν βιβλίδιον τὸν χρόνον,
λαμβάνουν 80 δις: τὸν μῆνα γραμματεῖς ἢ διερμηνευταὶ 50·
πωληταὶ ἢ διανομεῖς τῶν φυλλαδίων των, διδάσκαλοι ἄλλη-
λοδιδασκτικοὶ, καὶ ἄλλοι νεανῖαι μίαν ὥραν διδάσκοντες τὸν
ἄμπακον, λαμβάνουν 20—30. σαρῶται ἢ φύλακες τῶν
σχολείων των, 10 δις: Ἄλλοι δὲ μόνον λέγοντες τὸ καλὸν
ὄνομα τῶν Ἀμερικανῶν λαμβάνουν μηνιαῖον σιτηρέσιον, ἀνά-
λογον τῆς ἀξίας, τοῦ ζήλου καὶ τῆς τάξεώς των καὶ ἄλλοι
τῶν ὁποίων ἡ χρηματικὴ ἀξιοπρέπεια ἐμπορεῖ νὰ ἐγγιχθῇ,
ἀπολαύουν ἐμπορευόμενοι τὰ τῶν Ἀμερικανῶν χρήματα

θανειακῶς μὲ τόκον ἐτήσιον ἐξ τὰ $\frac{5}{100}$. Τοιοῦτοτρόπως τὸ ὑλικὸν συμφέρον μᾶς προμηθεύει βοηθοὺς ἐνθέρμους, ζηλωτὰς διαπύρους, καὶ φίλους, καὶ ὑμόφρονας, καὶ ἐπαινέτας, καὶ συνηγόρους. Ἀναμφιβόλως ὅσοι ἔχουν τὸν παντοδύναμον εἰς χεῖράς των κατορθόνουσι τὰ πάντα.

Χρυσὸς δ' ἀνοίγει καὶ αἰδοῦ πύλας.

Καταρχὰς ὁ κ. Χίλδνερ εἶχε τὴν διεύθυνσιν μόνου τοῦ ἰδικοῦ του διδακτικοῦ καταστήματος· εἰς δὲ τὸ Ἑλληνικὸν καὶ ἀλληλοδιδασκικὸν σχολεῖον ἦσαν ἔφοροι ἐκ τῶν ἐντοπίων, ὅλοι συρόμενοι εἰς τὴν γνώμην ἐνὸς καὶ μόνου ἐξ αὐτῶν μὲ τυφλὴν πεποίθησιν· αὐτὸς δὲ ὁ εἰς εὔρισκε τὸ συμφέρον του νὰ ᾔηται κατὰ πάντα ἀφοσιωμένος εἰς τὸν φιλόανθρωπον καὶ ἐλεημονικὸν κ. Χίλδνερ. Ὁ αἰδεσιμώτατος οὗτος πρὸς πλειοτέραν ὠφέλειαν βέβαια τῆς νεολαίας μας, ἐπεθύμησε νὰ λάβῃ τὴν διεύθυνσιν καὶ αὐτῶν τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων τῆς κοινότητος, καὶ τὸ ἐκατέρωθε διὰ τῶν ραδιοσυγκροτημάτων τοῦ ἀφοσιωμένου φίλου του ἐφόρου.

Ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου, ὢν ἐπὶ Κυβερνήτου ὑπὸ τῆς Γράμμ. τῆς δημοσίου ἐκπαιδεύσεως διωρισμένος εἰς ταύτην τὴν θέσιν, φαίνεται ὅτι δὲν ἦτον Βολικὸς εἰς τὸν κ. διευθυντὴν. Ἄνθρωπος μὲ ἱκανὴν παιδείαν καὶ μὲ συνείδησιν, δὲν ἤμπορε βέβαια εὐκόλως νὰ ὑποσκελισθῇ, οὐδὲ νὰ δελεασθῇ, διὰ νὰ συμφρονήσῃ μὲ τὸν διευθυντὴν, ἀφοῦ μάλιστα ἤκουε καὶ ἐννόει τὰς εἰσηγήσεις του καὶ τὰ τῆς χριστιανικῆς του διδασκαλίας διδασκόμενα εἰς τοὺς νέους, καὶ ἐκαταλάμβανε τοὺς σκοποὺς του. Ἡ μεταξὺ αὐτῶν τῶν δύο ῥῆξις ἦτον λοιπὸν ἄφευκτος· καίποιας διαταγὰς περὶ διδασκαλίας ἢ κανονισμοὺς θέλει νὰ δώσῃ ὁ κ. διευθυντὴς εἰς τὸν διδάσκαλον, τὰς ὁποίας οὗτος δὲν στέργει νὰ δεχθῇ, ἀλλ' ἀναφέρει τὰς περὶ τούτων παρατηρήσεις του ἐγγράφως εἰς τοὺς ἐφόρους τῶν σχολείων· λαμβάνει δὲ εἰς ἀπάντησιν παρ' αὐτῶν ἀμέσως τὴν ἀπόλυσίν του. Ὁ διδάσκαλος, ὡς διω

ρισμένος ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τῆν Κυβέρνησιν, διαφιλονεικεῖ τὸ δικαίωμα τῆς ἀπολύσεώς του ὡς μὴ ἀνήκον εἰς αὐτούς. Οὗτοι δὲ ἐπιμένοντες ἀναφέρονται εἰς τὴν δημογεροντίαν πρὸς ὑποστήριξιν τῆς πράξεώς των, παραστήνοντες αὐτὴν ὡς ἀπὸ μέρους ὄλων τῶν ἐφόρων τῶν φιλανθρωπικῶν καὶ θρησκευτικῶν καταστημάτων γενομένην. Ἀλλ' οὗτοι ὄντες διπλάσιοι τὸν ἀριθμὸν καὶ ἔχοντες τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ βουλευῶνται μετὰ τῆς ἐφορίας τῶν σχολείων περὶ τῶν ἀναφερομένων εἰς αὐτὰ, θέλουν νὰ διατηρήσωσιν εἰς τὴν θέσιν του τὸν παρὰ γνώμην των ἀποβληθέντα διδάσκαλον, καὶ ν' ἀποβάλωσι τὸν ἄνευ ἐιδήσεως των διορισθέντα διευθυντήν. Ὅθεν ἀναφέρονται περὶ τούτων εἰς τὴν τότε ἀνίσχυρον Κυβέρνησίν μας (ἐπὶ διοικητικῆς ἐπιτροπῆς) διὰ τοῦ ἐκτάκτου διοικητοῦ Σύρας καὶ Μυκόνου. Ἡ Κυβέρνησις διατάσσει τὴν μὴ ἔξωσιν τοῦ διδασκάλου· ἀλλ' εἰς μάτην ὁ κ. Χίλδνερ ἐνίκησεν ἔχων τὰ παντὸ δύναμι τὸν φίλον του ἑφορον, τὸν γνωστόν σου συμπατρι^{μας} ^{***} βοηθὸν καὶ συνήγορον μίσθωτον. Πρὸς πλειοτέραν σου πίστῳσιν σοὶ πέμπω καὶ ἀντίγραφον τῆς πρὸς τὸν ἑκτ. διοικητὴν Σύρας καὶ Μυκόνου.

Ἐγείνε γνωστόν εἰς τὴν πόλιν τὸ αἴτιον τῆς ἐξώσεως τοῦ διδασκάλου διαχιδόμενον ἀπὸ σόμα εἰς σόμα μεταξὺ τοῦ λαοῦ μὲ σημειώσεις καὶ ἐπεξηγήσεις· ἐψιθυρίζετο προσέτι ὅτι καίτινες βλασφημίαι κατὰ εἰκόνων καὶ ἀγίων, καὶ κατὰ μυστηρίων ἐδιδάσκοντο εἰς τὰ σχολεῖα τοῦ κ. Χίλδνερ, καὶ εἰς τὰ βιβλία τὰ ὅποια αὐτὸς ὁ κ. διεμοίραζεν. Ἀλλ' ἄλλη φήμη διεδόθη κατόπιν τούτων ὅτι ἀνὴρ τις ἐρράβδισε σκληρῶς τὴν σύζυγόν του, διότι αὕτη ἔστελλε τὸ κοράσιόν των παρὰ γνώμην αὐτοῦ εἰς τὸ σχολεῖον τῶν Ἀμερικανῶν· αὐτὸ δὲ τὸ κοράσιον εἶχεν εἰπεῖ εἰς τὴν μητέρα του, ὅτι ἐκείνας τὰς στανίδας δὲν πρέπει νὰ τὰς προσκυνῶμεν ὡς οἱ εἰδωλολάτραι· καὶ ταῦτα εἶχε διδαχθῇ τὸ κοράσιον εἰς τὸ σχολεῖον ὅπου ἐσύχναζεν. Ἐν τούτοις ἐτοιχοκολῶντο καὶ σάτυραι εἰς διάφορα μέρη τῆς πόλεως, διασύρουσαι τὸν

κ. Χίλδνερ καὶ τινες τῶν συμβοηθῶν του. Τέλος μίαν τῶν ἡμερῶν γίνεται ἱκανὸς θόρυβος καὶ ἀπειλαὶ κατὰ φιλαμερικανῶν, καὶ τινες πηγαίνουν τὴν νύκτα νὰ βάλῳσι φωτιάν εἰς τοῦ κ. Χίλνερ, οἵτινες κατὰ καλὴν τύχην ἐμποδίσθησαν ἀπὸ ἄλλους. Ἦτον τότε φρουρὰ εἰς τὴν πόλιν Ἰδραίων· οἱ βοηθοὶ τοῦ αἰδεσιμωτάτου ἐντρόμου ὄντος διὰ τὰ τρέχοντα κατὰ τῆς κεφαλῆς των, διερεθίζουσιν ἓνα τῶν σημαντικῶν Ἰδραίων, λέγοντες ὅτι καὶ αὐτὸν οἱ ὀχλαγωγοὶ ἔσατύριζον· οὗτος δὲ ὁ εἰρηνικὸς ἄνθρωπος θυμωθεὶς λαμβάνει τὴν σπάθην καὶ τοὺς συμπατριώτας αὐτοῦ πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ κ. Χίλνερ, καὶ οὕτως ἐκόπασεν ἡ ἀνεμοζάλη, κατὰ τὴν ὁποίαν τόσον ἐταράχθη ὁ γεννάδας ἱεραπόστολος, ὥστε, διὰ νὰ προφυλαχθῇ ἕως οὗ ν' ἀναχωρήσῃ, παρεκάλεσε θερμῶς τὸν Ῥωσσεϊκὸν πρόξενον νὰ τοῦ δώσῃ τὴν ἄδειαν νὰ ὑψώσῃ Ῥωσσεϊκὴν σημαίαν εἰς τὴν οἰκίαν του. Κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἔγειναν ἔρευ-
 ναι καὶ περὶ τῶν λεγομένων ἀσεβῶν βιβλίων, καὶ ἐβλήθησαν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ κ. Χίλνερ ἱκανὰ ἀντίτυπα τοῦ λό-
 γου τοῦ Δούνου κατὰ Μυστηρίων, τοῦ κατὰ μετουσιώσεως Τι-
 λοτσῶνος ὁμοῦ μ' ἄλλα παρόμοια φυλλάδια· ὅλα δὲ ταῦτα μετεφέρθησαν τότε εἰς τὴν δημογεροντίαν, ἀπ' ὅπου μετ' ὀλί-
 γον καὶ ἐχάθησαν ἐνεργείᾳ τῶν βοηθῶν καὶ τοῦ ἐπιστηθίου.
 Ἀφοῦ ὑπεξέφυγεν ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦτον ὁ κ. Χίλνερ, ἐρρί-
 ζώθη πλέον εἰς τὴν Ἑρμούπολιν διὰ τῆς βοηθείας τῶν φίλων
 του. Ἡ τότε Κυβέρνησίς μας ἦτον παραλυμένη ἀπὸ τὰς ἐσω-
 τερικὰς τῆς διχονοίας καὶ τὰ ἐμφύλια δεινὰ· οὐδ' ἦτον εἰς
 κατάστασιν νὰ θεραπεύσῃ ἄλλα ὀξύτερα κακὰ, ἐξολοθρεύοντα
 ὅλην τὴν ἐπικράτειαν. Ὁ κ. Χίλνερ λοιπὸν ἔμεινε διευθυ-
 τῆς τῶν διδασκτικῶν καταστημάτων εἰς Ἑρμούπολιν, διευθύ-
 νων αὐτὰ, ὡς ἤθελεν, ὁμοῦ μὲ τὸν ἐπιστήθιον μισθωτόν του.
 Ἐν τούτοις ἐφθασε καὶ ἄλλος ἱεραπόστολος, ὁ ἐπίσκοπος Ῥο-
 σερτσῶν· κατόπιν δὲ τούτου ἦλθε καὶ ὁ ἄλλος, ὁ αἰδεσιμώτα-
 τος πρεσβύτερος Λεῖβς, ἀκολουθήσας κατὰ πόδας τὸν κ. Β.
 ἐλθόντα ἀπὸ Κερκύρας. Διότι ὁ κ. Λεῖβς εἶναι ἰδίως ἐπιφορ-

πισμένος νὰ συµμεταφράζῃ μετὰ τοῦ κ. Β. τὴν Παλαιὰν Ἰρραφὴν ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ. Καὶ συνεργάζονται μὲ πολλὴν ὁμόνοιαν καὶ εἶναι καλῶς συνδεδεμένοι συναλλήλως τῶν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε, πηγαίνει ὁ κ. Δεῖβς εἰς Ἀθήνας νὰ κτίσῃ οἰκίαν, τρέχει καὶ ὁ κ. Β. κατόπιν του πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν· ὁ δ' ἐπίσκοπος Ροθερτσὼν εἶναι διευθυντὴς καὶ μιᾶς τυπογραφίας εἰς ἔκδοσιν τῶν βιβλίων τῶν· καὶ ὁ καθεὶς ἐξ αὐτῶν ἔχει καὶ ἀπὸ ἐν σχολεῖον κορασίων.

Βλέπεις ὅτι ἡ Σύρα ηὐτύχει νὰ ἔχῃ κατὰ πρῶτον μόνον ἓνα ἱεραπόστολον ἱεροδιάκονον τὸν κ. Χίλδνερ. τῶρα ἔχει καὶ πρεσβύτερον καὶ ἐπίσκοπον, τουτέστι ἐκκλησίαν τελείαν Λουθηρανικὴν· ἐκκλησιαζόμενοι μόνον εἶναι ὀλίγοι πρὸς τὸ παρὸν, ἀγωνίζονται ὅμως οἱ ἱεραπόστολοι παντοιοτρόπως νὰ πολυπλασιάσωσιν αὐτούς· ἂν δὲ καὶ δὲν ἔχωσιν ἱκανὴν πειθὸν τοῦ ψυχικοῦ συμφέροντος, μεταχειρίζονται τὴν τοῦ χρηματικοῦ. Τρόντι τὸ ἀργύριον ὡς ὀφθαλμοφανές καὶ ἐπαισθητὸν εἶναι καὶ βεβαιώτερον εἰς ἐπιτυχίαν, ὡς ἰσχυρὸν δόλωμα τῶν οὐτιδανῶν ψυχῶν.

Σὲ εἶπα ἀνωτέρω ὅτι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν μεταχειρίζονται ἐντοπίους μὲ ἀδρότάτους μισθοὺς, οἷον ἐπιμελητὰς καὶ φύλακας τῶν κτιρίων τῶν κ τ λ. διδασκάλους καὶ διδασκαλίσσας ὑποτρόφους, ὅλας νεάνιδας, καθὼς καὶ τοὺς πλειοτέρους τῶν λοιπῶν νέους· διότι ὡς ἐξεύρεις, οὗτοι εἶναι μαλακώτεροι καὶ εὐπλαστότεροι. Δίδουσιν ἐλεημοσύνας, ἀλλ' ὅχι εἰς ὅλους ἀδιαφόρως τοὺς πτωχοὺς καὶ ἐνδεεῖς τοὺς ἀξίους ἐλεους· ἀλλ' εἰς τινὰς ἐξ αὐτῶν, ὡς φαίνεται τοὺς βολικοὺς εἰς τοὺς σκοποὺς τῶν· ἔχουν καὶ βοηθήματα διατεταγμένα ἄλλα· ἐξ ὧν, τὰ μὲν χορηγοῦσι μισθοδοτοῦντες τακτικῶς τοὺς δυναμένους νὰ τοῖς γίνωνται βοηθοὶ καὶ συνήγοροι· τὰ δὲ δανείζουσι μὲ πολλὰ μικρὸν τόκον ἢ καὶ ἄνευ τόκου, ἢ καὶ χαρίζουσιν ὁλοκλήρως εἰς τινὰς πτωχοὺς τῷ πνεύματι διὰ νὰ ἐξαναυστήσωσι τὰς τῆς τέχνης ἢ τοῦ μικρεμπορίου ὑποθέσεις τῶν. Ἐκ τούτων συμπεραίνει, ὅτι ὅλοι οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἔπεται νὰ

ἦναι ὁπαδοὶ καὶ νὰ λέγωσι τὸ καλὸν ὄνομα τῶν Ἀμερικανῶν· ὁμολογεῖς δὲ ὅτι καὶ ὁ τρόπος εἶναι εὐμηχανώτατος πρὸς τὴν μετ' ἀσφαλείας ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ των. Διὰ τῶν ἀνωτέρω μέσων κάμνουν ἐν τῷ κρυπτῷ ζηλωτᾷ, ὑπαδούς καὶ βοηθούς· εἰς δὲ τὸ φανερόν προβάλλοντες τὰ σχολεῖα των, καὶ διὰ τῶν κεκρυμμένων βοηθῶν των, δείχνουν εἰς τὸν κόσμον καὶ εἰς τὴν ἐξουσίαν, ὅτι ἀγωνίζονται ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ τῶν Ἑλλήνων, ἀπὸ μόνην καθαρὰν καὶ ἄδολον φιланθρωπίαν φλογιζόμενοι οἱ φιλανθρωποὶ ἱεραπόστολοι. Τώρα μάλιστα ἔχουν καὶ ἄλλους ὑπερασπιστάς παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει, διὰ τοὺς ὁποίους καὶ ἐλπίζουσι πολὺν καρπόν. Διότι πρῶτον μὲν ἔτυχε, κατὰ θεῖαν παραχώρησιν, νὰ διορισθῇ ἐπὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων κ' ἐνταύτῳ σύμβουλος παρὰ τῇ Γραμματείᾳ τῆς δημ. ἐκπαιδεύσεως ὁ συναδελφὸς αὐτῶν καὶ συλλειτουργὸς κ. Κόρκ· οὗτος βέβαια τώρα ὅλαις δυνάμεσι βοηθεῖ εἰς τὸ νὰ πολλαπλασιασθῶσι καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα τὰ σπέρματα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς πρῶτος μὲ τόσον ζῆλον ἔσπειρεν, ὡς ἐκαυχᾶτο εἰς τὴν Σύραν. Ἐπειτα δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ ἱεραπόστολοι, ξένοι ὄντες καὶ ξένων ὑπήκοοι, ἔχουν καὶ τοὺς τῶν ξένων δυνάμεων ὑπερασπιστάς· οὗτοι βέβαια μὴ βλέποντες παρὰ τὸ φανερόν, τὰ σχολεῖα των, λαλοῦσιν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τοὺς συστήνουν ὅχι μόνον ὡς ἀβλαβεῖς, ἀλλὰ καὶ ὡς ὠφελίμους ἀνθρώπους. Καθημέραν τρέχουσι δὲ εἰς τὴν πρωτεύουσιν ποτὲ μὲν ὁ ἱεροδιάκονος, ποτὲ δὲ ὁ πρεσβύτερος, καὶ ἄλλοτε ὁ ἐπίσκοπος, διὰ νὰ θεραπεύσωσι τὸν δεῖνα πρέσβυν καὶ τὸν δεῖνα ὑπουργόν· οἱ ἄνθρωποι εἶναι θαυμασιώτατοι καὶ πρὸς τοιαύτην θεραπείαν.

Πρὸς δὲ τὴν ὑπόκρισιν ἔχουσι θαυμασίως τὸ εὐμήχανον· ὅτε κατὰ πρῶτον ἔλθωσι, δὲν φροντίζουν ἀμέσως περὶ τῆς τοπικῆς Κυβερνήσεως· ζητοῦν καταρχὰς νὰ σχετισθῶσι μὲ τοὺς ἔχοντάς τινα ἐπιρροὴν εἰς τὸν τόπον σημαντικούς. πρὸς αὐτοὺς λαλοῦσι περὶ ἐκπαιδεύσεως τῆς νεολαίας καὶ περὶ συστάσεως σχολείων, προσφέροντες προθύμως καὶ χρήματα καὶ βιβλία εἰς σύστασιν αὐτῶν καὶ μισθοδότησιν τῶν διδασκάλων, καὶ λαμ-

βάνουν αὐτοὶ τὴν διεύθυνσιν· τὰ δὲ διανεμόμενα κατὰ πρῶτον βιβλία ἀφθόνως, εἶναι αἱ μεταφράσεις τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης. Μετὰ τοῦτο ζητοῦν νὰ σχετισθῶσι μὲ τοὺς λογίους μας· καὶ τοὺς μὲν μικροτέρους αὐτῶν μεταχειρίζονται ὡς διδασκάλους εἰς τὰ σχολεῖά των, ἢ εἰς τὰς οἰκίας των διὰ νὰ διδάσκωσι τὴν γυναιῖκα καὶ τὰ τέκνα των τὴν γλῶσσάν μας· τοὺς δὲ, δέχονται ὡς μεταφραστὰς, τοῦ Εὐαγγελίου, φεβ' εἰπεῖν ἢ τινος ἱστορίας ἐκ τῶν Γραφῶν· πληρόνουν ὅλους αὐτοὺς ἀδρά, τοῖς τυπῶνουν τὰς μεταφράσεις δίδοντες εἰς αὐτοὺς καὶ τόσας χιλιάδας ἀντιτύπων. Οἱ λόγιοι οὗτοι, εὐρίσκοντες τὸ συμφέρον των, καὶ γνωρίζοντες ὅτι μὲ τὸ ὅποιον αὐτοὶ κάμνουσιν ἔργον τῆς μεταφράσεως δὲν βλάπτουν ποσῶς οὐδὲ προσκρούουν εἰς τίποτε, παγιδεύονται, καὶ, χωρὶς νὰ τὸ αἰσθανθῶσιν, ἐργάζονται προθύμως πρὸς τὸν σκοπὸν τῶν Ἀμερικανῶν· διότι οὗτοι διὰ τῆς υπολήψεως ἐκείνων παγιδεύουσι καὶ τὸν λαὸν εἰς τὸ νὰ δέχεται καὶ τὰ λοιπὰ των βιβλία καὶ τὰ σχολεῖά των ἀνυπόπτως. Ἐν τοσούτῳ οἱ κ. κ. ἱεραπόστολοι κοσκινίζουν τοὺς ὅσους μεταχειρίζονται καταρχὰς πρὸς σύσασίν των, διὰ νὰ ἐκλέξωσι μεταξὺ ἐκείνων καὶ διδασκάλους καὶ βοηθοὺς παντοτινοὺς. Μετὰ δὲ ταῦτα πιανόμενοι πλέον ἀπὸ τὴν ἔνδειαν καὶ ἀπὸ τὴν νηπιότητα, ἀπὸ τὰς γυναικας κατεξοχὴν καὶ ἀπὸ τὰ κοράσια, τὰ ὁποῖα ἔνα καιρὸν θὰ γένωσι σύζυγοι καὶ μητέρες διέπουσαι καὶ ἀνατρέφουσαι ἄνδρας, καὶ οὕτω προχωροῦν θαρράλεώτερα καὶ εὐστοχώτερα εἰς τὸν σκοπὸν των. Ἄν δὲ τύχῃ νὰ τοὺς ἐρωτήσῃ καὶ ἡ Κυβέρνησις τότε τί πράσσουσι, ἔχουν πλέον ἐπαινέτας καὶ βοηθοὺς ἐτοίμους αὐτοὺς τοὺς ἀρχομένους πρὸς τοὺς ἄρχοντας. Δὲν εἶναι αὕτη στρατηγηματικὴ κατὰ πάντα ἐπιβουλὴ καὶ τφόντι Ἰησουϊτικῇ;

Ἀληθινὰ εἶναι καὶ οὗτοι ἄλλη πληγὴ Ἰησουϊτικῇ νέα, καὶ αὐτοὶ ἄλλοι Ἰησουῖται Λουθηροκαλβινικοί, λαβόντες ὡς τύπον καὶ ὑπογραμμὸν τῆς διαγωγῆς των ἐκείνους τοὺς μακαρίτας τοὺς παππικοὺς, καθ' ὅσα ἀποβλέπουσι τὴν κρυφὴν παρείσδυσίν των εἰς τὰ λοιπὰ ἔθνη, καὶ τὴν τῆς νεολαίας ἀνατροπὴν

πρὸς διάδοσιν τῆς αἱρέσεως αὐτῶν. Βλέπων τις αὐτοὺς ἀπὸ
 πρώτης ὀψεως, τοὺς ὑπολαμβάνει ὡς τοὺς ἀγαθωτάτους καὶ
 φιλανθρωποτάτους ἄνδρας, θυσιάζοντας καὶ χρήματα καὶ κό-
 πους πρὸς τὸ μόνον ὄφελος τῆς ἀνθρωπότητος· ἄφου δὲ τοὺς
 γνωρίσῃ ἀπὸ πλησίον, καταλαμβάνει ὅτι καὶ αὐτοὶ εἶναι ἔμ-
 ποροι μετερχόμενοι τὴν τέχνην των πρὸς τὸ ἴδιόν των ὄφελος.
 Καὶ κατὰ μὲν τὴν διαγωγὴν φαίνονται καλοήθεις καὶ ἀπλοῖ,
 αὐστηροὶ καὶ σεμνοπρεπεῖς εἰς τὴν ὄψιν καὶ εἰς τὴν ὁμιλίαν,
 ἀγαθοὶ καὶ εὐποιοιτικοί· ἀλλ' ἐκ τοῦ πλησίον παρατηρῶν εὐρί-
 σκεις τὰς εὐποιῖας αὐτῶν μεροληπτικῶς· ἀνακαλύπτεις τὰς
 πανουργίας καὶ ῥαδιουργίας των, πάθη καὶ ἔχθρας πρὸς ἀλλή-
 λους καὶ πρὸς τοὺς μὴ φίλους των. Τὸ δ' ἐξωτερικὸν ἔχουσιν
 εὐσχημον, τὸ πρόσωπον πεπλασμένον εἰς εὐπροσηγορίαν καὶ
 ταπεινώσιν μετὰ τινος σοβαρότητος, τὴν φωνὴν χθαμαλὴν καὶ
 ἐπιτετηθευμένην εἰς ἐπίδειξιν πραότητος καὶ ἀοργησίας· εἰς
 τὰς συνομιλίας των λαλοῦσι πάντοτε, κάτω βλέποντες, ὅχι
 περὶ ἄλλου ἀντικειμένου εἰ μὴ περὶ παιδείας, περὶ Εὐαγγελίου
 καὶ περὶ εὐαγγελικῆς ἠθικῆς καὶ ἀνατροφῆς, ὡς ὅσοις Ἀντώνιοι·
 παραφυλάττουσι δὲ τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸ νὰ διδάξωσι τὰ πρὸς
 τὸν σκοπὸν των συντείνοντα καὶ νὰ κάμωσι προσηλύτους. Πρὸς
 τοῦτο καλοῦσι καὶ εἰς ἐσπερινὰς συναναστροφὰς εἰς τὰς οἰκίας
 των ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς γνωρίμους τὴν φορὰν, ἣ καὶ ὀλόκληρον
 οἰκογένειαν, διὰ νὰ λάβωσι τάχα τὸ τσαῖ, ὅχι δὰ μ' ἀποστο-
 λικὴν λιτότητα, ἐνίοτε δὲ ν' ἀκούσωσι καὶ τοὺς ὕμνους των
 ψαλλομένους μὲ μίαν μονότονον μουσικὴν. Εἰς τὴν οἰκίαν των
 βλέπεις ἄκραν εὐταξίαν, ἡσυχίαν, καθαριότητα καὶ πολυτέ-
 λειαν ἱκανήν· εἰς τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των καλοῦσθαι
 καὶ ἀπλότητα μ' ἐν τι προσποιητὸν σοβαρότητος. Καθεζόμενος
 δὲ εἰς τὴν τράπεζαν θέλεις ἰδεῖ ν' ἀναγνώσῃ μυστικῶς ὁ ἱερα-
 πόστολος μίαν εὐχὴν, κρατῶν τὰς δύο παλάμας τῶν χειρῶν
 του ἡνωμένας καὶ κεκλιμένην τὴν κεφαλὴν μὲ πρόσωπον κα-
 τηφές, χωρὶς κάνεῖς νὰ κάμῃ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ· μετὰ
 τοῦτο σὲ προσφέρωσι τὸ τσαῖ· καὶ ἂν ποτε τύχῃ νὰ σὲ καλέ-

σωσι τὴν καθάραν τρίτην, ἢ ἄλλην νηστήσιμόν σου ἡμέραν ἐπιτήδες, σοὶ προσφέρουσι καὶ γάλα εἰς τὸ σταῖ καὶ ἄλλα ἄρτυμένα πλακούντια· ἂν σὺ τὰ δεχθῇς, καλῶς· εἰ δὲ καὶ εἴπῃς ὅτι ἔχεις τεσσαρακοστὴν, ἀνοίγεται λόγος περὶ νηστείας καὶ τεσσαρακοστῆς μὲ ὅλας τὰς ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν Ἀποστόλων ῥήσεις, ὅτι αὐτὰ εἶναι ἀπλᾶ ἔθιμα κ. τ. λ. ἡ ὁμιλία στρέφεται πάντοτε εἰς τὰ συνήθη ἀντικείμενα τὰ Εὐαγγελικὰ καὶ εἰς τὰ φυλλάδια τὰ ὁποῖα τυπώνει ἡ βιβλικὴ ἐταιρία. Μετὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ τσαϊκοῦ τούτου δειπνοῦ, ἀραδιάζονται ὅλοι γύρω μιᾷς ἄλλης τραπέζης φορτωμένης βιβλικῶν ἐταιρικῶν, διὰ νὰ γένῃ ἀνάγνωσις καὶ διδασκαλαὶ ἐκτεταμέναι τὰ φυλλάδια τὰ ἐριστικὰ ἢ τὰ διαλαμβάνοντα πῶς κάνεῖς παππικὸς κατηχθεὶς παρεδέχθη τὰ τῆς Λουθηροκαλδινικῆς αἰρέσεως, αὐτὰ φέρονται εἰς τὸ μέσον τότε κατὰ προτίμησιν. Αὗται αἱ ἀφεςτερίδες βλέπεις ὅτι εἶναι ἐπιτηδεύονται πρὸς κατήχησιν· γίνονται δὲ καταρχὰς πρὸς ἀπόπειραν τότε σὲ κοσκινίζουν. Ἄν φανῇς βολικὸς καὶ εὐπρόσιτος εἰς τὰ λεγόμενα, θέλεις λάβει δείγματα φιλίας, καὶ προσφοράς τοῦ ὅτι ἔχει τὴν ἐπιθυμίαν ὁ οἰκοδεσπότης νὰ σᾶς γένῃ ὠφέλιμος εἰς κάμμιάν σας χρεῖαν· προσκλήσεις φιλοφρονεστάτας τοῦ νὰ συχνάζετε εἰς τὰς ἐσπερινὰς συναναστροφὰς τοῦ τσαϊοῦ, νὰ στέλλετε τοὺς υἱοὺς σας διὰ νὰ διασκεδάζωσι μετὰ τῶν ἰδικῶν των, καὶ τὰς θυγτέρας σας διὰ νὰ ὀλημερεύωσι μὲ τὰς γυναῖκας των. Ἄν δὲ φανῇς τὸ ἐναντίον, δὲν θέλεις λάβει τὸν κόπον διὰ νὰ συχνάσῃς πολὺν καιρὸν τὰς θύρας των.

Τὰς δὲ νεάνιδας περὶ πολλοῦ ποιοῦνται ν' ἀνατρέφωσι καὶ νὰ ἐκπαιδεύωσιν εἰς διδασκαλίσσας· αὗται ὡς ἐξεύρεις εἶναι γῆ μυχλοκωτέρα καὶ εὐφωρωτέρα· ὅθεν συνάζουν ὅλας τὰς πτωχὰς καὶ ὀρφανὰς ὁμοθρήσκους μας πρὸς ὑποτροφὴν καὶ ἐκπαίδευσιν. Καὶ ἐκ μὲν τῶν γραμμάτων διδάσκουσιν αὐτὰς τὸ ἀναγινώσκειν, καὶ γράφειν, καὶ ἀριθμεῖν, ὁμοῦ μὲ ὀλίγας τῆς γλώσσης ἀρχάς· ἐκ δὲ τῶν τεχνῶν ῥαπτικὴν καὶ κεντήματα καὶ ὀλίγον μονότονον ἄσμα διὰ νὰ ψάλλωσιν ὕμνους τι-

νάς συνθεμένους παρ' ἐπεινών. Δὲν συγχωρεῖται δ' εἰς αὐτάς
 ν' ἀναγινώσκωσιν ἄλλα βιβλία παρὰ τὰ τῆς ἐταιρίας, οὐδὲ νὰ
 συναναστρέφωσιν μ' ἄλλους, οὔτε μὲ τοὺς ἰδίους των συγγε-
 νεῖς, εἰμὴ μ' αὐτοὺς καὶ μὲ τοὺς ὁμόφρονάς των. Πρὸς ταῦτα
 τὰς ἐπιβλέπουσι μὲ ὄμματα Ἄργου, καὶ τὰς κυριακὰς τὰς μαν-
 δρίζουν εἰς τὰς οἰκίας των διὰ ν' ἀναγινώσκωσι τὰς Γραφὰς καὶ
 τὰ φυλλάδια· καὶ ἂν ποτε θελήσωσιν αἱ νεάνιδες νὰ ἐκβῶσιν εἰς
 κάμμιν ἐξοχὴν, πρέπει νὰ ἐκβῶσι μαζὶ μ' αὐτοὺς τοὺς ἐπιτη-
 ρητὰς καὶ τὰ φυλλάδιά των εἰς τὰς χεῖρας. Προσέχουν δὲ νὰ
 ταῖς δώσωσι καὶ τὴν ἐπιτηδευτὴν φωνὴν των, τὸ πεπλασμένον
 πρόσωπον καὶ τὸ σοβαρὸν κ. τ. λ. νὰ τὰς διαπλάσωσιν εἰς τὰ
 φρονήματά των ἐντελῶς, καὶ νὰ τὰς καταστήσωσι νὰ ἦναι
 δεισιδαιμόνως προσκεκολλημέναι εἰς τὰς Γραφὰς καὶ εἰς τὰ
 φυλλάδιά των καὶ νὰ μὴν ὁμολογῶσιν ἄλλα παρὰ τὰ ὅσα
 ἀναγινώσκωσι κατὰ γράμμα εἰς αὐτάς καὶ εἰς τὰς ἰδικὰς των
 ἐξηγήσεις. Ἄν δὲ τολμήσωσι νὰ πράξωσι κἀνὲν ἔθιμον τῆς
 ἰδικῆς μας Θρησκείας, ἢ νὰ εἰσάξωσιν εἰς τὰ σχολεῖα, ὅπου
 διδάσκωσιν, ἄλλα βιβλίδια παρὰ τὰ τῆς ἐταιρίας, νὰ μαθη-
 τεύσωσι τοὺς νέους προσευχὰς τῆς ἐκκλησίας μας, ἢ νὰ θέσωσι
 κάμμιν εἰκόνα εἰς τὸ σχολεῖον, ὅχι μόνον ἂν πράξωσι τε
 τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ ἂν τὸ φαντασθῶσι, προσκρούουν· δὲν εἶναι
 ἄξιοι πλέον τῆς ἐμπιστοσύνης των, οὔτε νὰ διδάσκωσιν·
 ἀποβάλλονται κακαὶ κακῶς. Τοῦτο ἴσως σὲ φανῇ ἀπίστευτον,
 καὶ ὅμως εἶναι ἀληθέστατον, καὶ ἔχω νὰ σὲ φέρω καὶ παρά-
 δεῖγμα ἐνὸς τοιούτου συμβάντος προσφάτως πρὸς πίτωσίν σου.

Γνωρίζεις κάλλιστα τὸν ἀρχιμανδρίτην Θ. Ἰσως δὲ καὶ τὸν
 ἀδελφὸν αὐτοῦ Ν. Θ. Οὗτοι ἔχουν ἀνεψιὰν ἐξ ἀδελφῆς, ἀνα-
 τραφεῖσαν εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ ἴσως γνωριστὸν σου καὶ αὐτήν·
 Ὁ αἰδεσ. κ. Λεῖτς, ἅμα ἦλθεν εἰς Σύραν, ἠγόρασε τὴν οἰκίαν τοῦ
 πρώην ἀρχιερέως Χίου διὰ νὰ τὴν κάμῃ σχολεῖον κορασιῶν,
 καὶ ἐκατοίκισεν ὡς διδασκάλισσαν, τὴν νεάνίδα περὶ ἧς ὁ λά-
 γος φαίνεται δὲ ὅτι ἐνόσφω ἐγένετο ἡ ἀπόπειρα εἰς τῆς δοκι-
 μασίας τὸν καιρὸν, εἶχον αὐτὴν ἐλπίζοντες νὰ τὴν κατατρέ-

ρωσιν ἔως τέλους· ἀλλ' ἀφοῦ τὴν εὐρηκαν ἀμετάπειστον καὶ ἀκολουθοῦσαν τὰ δόγματα καὶ τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας τῆς τῆς Ἀνατολικῆς, τὴν ἀπεδίωξαν. Ἡ κυρία αἰτία ἦτον διότι ἡ νέα ἐσύχναζεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐσέβετο τὰς εἰκόνας, καθὼς ὅλοι οἱ ὁμόθρησκοι ἡμῶν· ὅταν σὺ μισθωτῇ, διδάσκουσα εἰς τὰ σχολεῖά μας, τῆς εἶπαν, ἀκολουθεῖς τὰς δεισιδαιμονίας τὰς ὁποίας τὸ Εὐαγγέλιον καὶ αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ καταδικάζουσιν, ἡ μ. εἶς δὲν κατορθώνομεν τίποτε. Ὁ Ἀρχιμανδρίτης ἐπιάσθη τὸν κ. Λεῖβς διότι ἀπαιτοῦσε μὲ ταῦτα ν' ἀλλαξοπιστήσῃ ἡ ἀνεψία του· ὁ δὲ κ. πρεσβύτερος ἀπεκρίθη, ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι ἀλλαξοπιστία· ἡμεῖς ζητῶμεν νὰ φυλάττῃ ἀπαρσαλεύτως τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον καὶ σεῖς πιστεύετε· ὁ Ἀρχιμ. καὶ ἡ νέα μὲ τοὺς γονεῖς τῆς| προυσιασθέντες ἀνέφερον ταῦτα εἰς τὴν ἐπισκοπὴν τῶν Κυκλάδων, ἥτις ἐζήτησεν ἔγγραφον ἀναφορὰν τῶν διατρεζάντων. Τοῦτο μαθόντες οἱ κύριοι ἱεραπόστολοι, ἔκχμαν ὅλα τῶν τὰ δυνατὰ νὰ ἐκβάλλωσι τὴν νέαν ἀπὸ τὴν Σύραν, διὰ νὰ μὴ δοθῇ κατ' αὐτῶν μία τοιαύτη ἔνδειξις· ὅθεν κατέπεισαν τὴν μητέρα τῆς κόρης ν' ἀπέλθῃ μετ' αὐτῆς εἰς τὸν ἀδελφόν τῆς τῷ φίλον των Ν. Θ. ὄντα| εἰς Βερούτην. Τὸ συμβὰν τοῦτο σὲ γράφω ὡς ἀληθέστατον, καὶ ἔχω καὶ ἄλλο ἀκόμη ἐπίσης ἀληθές, ἀποδεικνύον καὶ τοῦτο τρανώτατα, ὅτι ὁ κύριος σκοπὸς αὐτῶν δὲν εἶναι ἄλλος παρὰ τὸν προσηλυτισμόν.

Εἶναι εἰς Ἑρμούπολιν μία πτωχὴ χήρα Σμυρναία, ἔχουσα δύο ἀνῆλικα ἀρσενικά καὶ δύο ἐνηλίκους θυγατέρας, ἐξ ὧν ἡ μικροτέρα εἶναι βωβή. Τοῦτο τὸ δυστυχὲς πλάσμα παρέλαβον εἰς τοῦ κ. Λεῖβς διὰ νὰ τὸ διδάξωσι νὰ ἐννοῇ καὶ νὰ παραστήνῃ τὰς ἐννοίας του διὰ σημείων καὶ διὰ γραμμάτων· διότι αὐτὸς ἡ ἡ σύζυγός του, νομίζω, ἐξεύρει τὴν τέχνην τοῦ διδάσκειν τοὺς κωφούς. Ἡ κόρη λοιπὸν, συχναζούσα καθημέραν εἰς τοῦ κ. Λεῖβς, ὀλημέρευεν ἐκεῖ, τὴν δὲ νύκτα ἐκοιμᾶτο εἰς τῆς μητρὸς τῆς· ἀλλὰ μίαν τῶν ἡμερῶν, μετὰ ἱκανοῦ χρόνου παρέλευσιν, δὲν θέλει νὰ ὑπάγῃ κατὰ τὴν συνήθειάν τῆς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ

ῤηθέντος ἱσραποστόλου· ἀφ' ἐσπέρας ἔλθοῦσα ἡ κόρη, κλαίουσα, καὶ μογγίζουσα ἐπαράστησεν εἰς τὴν μητέρα της, μὲ πολλὴν ἀγανάκτησιν, ὅτι πλέον δὲν πηγαίνει εἰς τοὺς Ἀμερικανούς, διότι δὲν τὴν ἀφίνουν νὰ νηστεύῃ καὶ νὰ κάμνῃ τὸν σταυρόν της. Ἡ μήτηρ ἡ ὁποία εὕρισκεν ἱκανὴν ἀνακούφισιν τῆς πενίας της, διότι ὅχι μόνον ἐδιδάσκετο, ἀλλὰ καὶ ἐτρέφετο καὶ ἐνδύετο ἡ βωβὴ ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν, φαίνεται ὅτι δὲν ἤθελε νὰ δώσῃ τόσῃν προσοχὴν εἰς τὸ πρᾶγμα, διότι ἐνόμιζεν ὅτι περιωρίζετο εἰς μόνον τὸ τοῦ φαγητοῦ. Αὕτῃ ἤξευρεν ἀκούσασα πολλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ὑπὲρτιδα τοῦ κ. Λεῖβς, ὅτι τὰ τετραδοπαράσκεινα, καὶ τὰς ἄλλας νηστησίμους ἡμέρας μας, χύνουν τοῦ κακοῦ κάθε πρωτὶ ἀπὸ ἓν ποτήριον γάλα μὲ καφὲν, διδόμενον εἰς τὴν Ἑλένην (οὕτως ὀνομάζεται ἡ βωβὴ), ἐπειδὴ αὕτῃ ἡ κόρη δὲν τὸ ἐγγίζει, οὐδὲ τρώγει ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας ἀρτυμένα φαγητὰ, ἀλλὰ μόνον ψωμί ξηρὸν ἢ βρεγμένον εἰς τὸν καφὲν, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ μὴ τὴν ἐμπιδίξῃ ἀπὸ τοῦ νὰ τρώγῃ. Νομίζουσα λοιπὸν ὅτι καὶ τὰ χθεσινὰ παράπονα τῆς θυγατρὸς της προήρχοντο ἀπὸ παρόμοιόν τι, ἤρχισε τὴν ἐπαύριον τὸ πρωτὶ νὰ τὴν παρακινῇ καὶ νὰ τὴν ἀναγκάξῃ νὰ ὑπάγῃ πάλιν εἰς τοῦ κ. Λεῖβς. Ἀλλ' ἡ βωβὴ ἔδειξε τόσῃν φρίκην καὶ ἀποστροφὴν εἰς τοῦτο καὶ τόσον ἐφάνη ἐξαγριωμένη κατὰ τῆς μητρὸς της, ὥς ἤρχισε κλαίουσα νὰ μογγίξῃ κατ' αὐτῆς μὲ πολλὴν θυμὸν, νὰ τὴν φασκαιλόνῃ, καὶ ὥς μαινομένη νὰ κάμνῃ χειρονομίας, παραστήνουσα δι' αὐτῶν ὅτι τὴν ἐβίασαν εἰς τοῦ Λεῖβς νὰ μὴν κάμνῃ τὸν σταυρόν της προσευχομένη, ἀλλὰ νὰ κρατῇ μόνον τὰς δύο παλάμας της ἐνωμένας, καὶ ὅτι ἐπρόκρινε νὰ τὴν σφάξωσι παρὰ νὰ τὴν στείλωσιν εἰς τοὺς Ἀμερικανούς· καὶ τῶντι ἔκτοτε πλέον δὲν ὑπῆγεν εἰς αὐτούς. Τούτου τοῦ συμβάντος τὴν διήγησιν ἐμπορεῖ, ὅστις βούλεται νὰ τὴν ἀκούσῃ ἀπ' αὐτὴν τὴν μητέρα, καὶ φαίνεται ὅτι ἔφθασεν αὐτὸ εἰς τὰς ἀκοὰς καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς. Εἶναι δὲ φρικτὸν πρᾶγμα νὰ ἴδῃ τις καὶ τὴν κόρην αὐτὴν κυριευομένην ἀπὸ μίαν ἀνέκφραστον μανίαν, ὅταν τὴν ἐνθυμήσῃ τὸ συμβᾶν

τοῦτο, ἡ τῆς δειξωσι τὰς δύο χεῖρας ἐνωμένας, καθὼς τὰς ἐνόνωσιν ἐκείνοι οἱ κύριοι, ὅταν προσεύχωνται. Ἄλλας παρομοίας ἀγαθοεργίας, ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ τοῦ προσηλυτισμοῦ, γενομένας καὶ πρὸς ἄλλους τινάς, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν γαμβρὸν τῆς βωβῆς (τὸν ἄνδρα τῆς ἀδελφῆς τῆς, γνωρισθείσης διὰ τῆς γυναικὸς τοῦ κ. Χίλδνερ μὲ τοὺς Ἀμερικανούς.) ἡμποροῦσα νὰ σοῦ ἐξιστορήσω· ἀλλὰ βλέπω, ὅτι κινδυνεύω, ἀντὶ ἐπιστολῆς, νὰ σοὶ πέμψω βιβλίον πολύφυλλον.

Καλὰ, εἰμπορεῖς νὰ μὲ εἴπης, ἀφοῦ τὰ τοιαῦτα γίνονται, πῶς αἱ ἀρχαὶ δὲν φροντίζουν νὰ τὰ προλάβωσι, πῶς τόσοι, καὶ μάλιστα ὁ σοφὸς συμπατριώτης μας· ὁ φωτισμένος B**· γίνονται βοηθοί; Ἀλλὰ σὲ εἶπα τὸ εὐμύχανον τῶν κυρίων ἱεραποστόλων, τὰς ῥαδιουργίας, τὰς ὅσας παντοιοτρόπως ὑποκινοῦσι προστασίας καὶ βοηθείας, προβάλλοντες εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἀπὸ τὴν εἰς τὸ φαινόμενον καλὴν ὄψιν τὰ ἔργα των, τὰ ὅποια ἐλπίζω ὅτι ἕως τέλους θέλουν φανῇ καὶ ἀπὸ τὴν ὑποκρυπτομένην, καὶ καταγνωσθῇ. Ἀπὸ δὲ τοὺς ἰδιώτας, οἱ μὲν πολλοὶ ψιθυρίζοντες ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον καὶ ἀκούοντες τὰ ἐν τῷ κρυπτῷ γινόμενα, ἐλπίζουν τὴν διόρθωσιν ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν καὶ εὐχονται νὰ ἴδωσιν εἰς Σύραν Χριστιανικὰ σχολεῖα, διὰ νὰ στέλλωσιν εἰς αὐτὰ ἀνυπόπτως τὰ τέκνα των. Οἱ δὲ ὀλίγοι βοηθοὶ εἶναι φίλοι διὰ τὸ συμφέρον των, πωλοῦντες καὶ αὐτὸν τὸν Θεὸν διὰ τὸ ἀργύριον. Ὅσον δὲ περὶ τοῦ κ. Β. δὲν ἔμπορῷ νὰ στοχασθῶ αὐτὸν τόσον μικρόφρονι καὶ ποταπὸν, ὥστε νὰ βοηθῇ εἰς τὰ τοιαῦτα μ' ἐθελοκακίαν ἢ κατ' ἐπίγνωσιν τοῦ γινομένου κακοῦ. Αὐτὸς ἀπ' ἀρχῆς βλέπων τὸ ὅποῖον κάμνει ἔργον τῆς μεταφράσεως τῶν θείων Γραφῶν, ὡς ὠφέλιμον εἰς τὸ ἔθνος ἢ καὶ μὴ προσκροῦον εἰς τὴν θρησκείαν, ἐπιμένει ὡς φαίνεται ἀκολουθῶν τὸ ἔργον του καὶ ἂν ἀκούσῃ τι ἐναντίον, κρίνων ἀφ' ἑαυτοῦ, ὑπολαμβάνει αὐτὸ ὡς διαβολὴν φθονερῶν ἢ ἐχθρῶν τῆς παιδείας, ἀπατώμενος. Ἐξέυρεις δὲ ὅτι εἰς τὰ συστήματα τὰ ὅποια ἐξ ἀρχῆς παραδεχθῶμεν, καθὼς καὶ εἰς τὰς σχέσεις τὰς ὁποίας κάμνω

μεν, ανεπαίσθητως ἔπειτα ἔχομεν τὰς προλήψεις καὶ τὰς ἐπιμονάς μας, ὥστε καὶ ὅ,τι δὲν προσαρμόζεται εἰς αὐτὰς ἢ δὲν συμφωνεῖ μ' ἐκεῖνα, δὲν τὸ καλοακούομεν. Πρόσθεις εἰς ταῦτα, ὅτι ὁ κ. B. ἔχων μεγάλην ὑπόληψιν, δὲν ἐξεύρω διὰ τί, εἰς τὸν ἐπιστήθιον μισθωτὸν τῶν Ἀμερικανῶν, καὶ μὲ τούτους, καὶ μ' ἐκεῖνον, καὶ μὲ τοὺς ὁπαδούς των ὅλημέραν συναναστρεφόμενος, κατακληῶται τὰς ἀκοὰς ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους των, καὶ ἐξίσταται εἰς τὸν περὶ ἐκπαίδευσέως τῆς νεολαίας ἐλευθεριώτατον ζήλόν των. Ἄλλοι δὲ συμπατριῶται ὀλιγώτερον σχετικοί του, γνωρίζοντες καὶ τ' ἄλλα τὰ κρύφια, ἢ συστέλλονται ἢ δὲν ἐμπιστεύονται νὰ τὸν φανερώσωσι τίποτε, βλέποντες αὐτὸν ὁλωσδιόλου ἀφοσιωμένον εἰς τοὺς Ἀμερικανούς καὶ ὑποστηρίζοντα τὸ σύστημα αὐτῶν μὲ περιφρόνησιν τῆς ἰδίας του ὑπολήψεως. Ἰδοὺ, φίλε, πῶς ἐγὼ ἐξηγῶ τὴν διαγωγὴν τοῦ κ. B. οὐδὲ δύναμαι νὰ πιστεύσω, ὡς λέγουν ἄλλοι, ὅτι κάμνει τοῦτο ἀποθλέπων, ἀφοῦ μάλιστα εἶναι καὶ ὑπέρπλουτος καλόγηρος, εἰς τὸ χρηματικὸν συμφέρον τὸ τοιοῦτον ἤθελεν εἶσθαι ἀναντιρρήτως ἢ ἐσχάτη ἐξουθένησις καὶ ἐξαχρεώσεις τῆς παιδείας.

Ἀς σὲ εἶπω τώρα καὶ περὶ δύο τυπογραφειῶν τῶν Ἀμερικανῶν, ἐξ ὧν ἡ μία εἶναι εἰς Σύραν, καὶ ἡ ἑτέρα εἰς Ἀθήνας. Ἀλλ' ὅποια βιβλία νομίζεις ὅτι ἔχουν σύστημα οἱ κύριοι οὗτοι νὰ ἐκδίδωσιν ἐκ τῶν πιστηρίων των; ἄκουσον τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτον διὰ νὰ πληροφορηθῇς καὶ περὶ αὐτοῦ. Εἰς τῶν ὁμογενῶν μας, μετερχόμενος τὸν διδασκαλὸν τῆς Γαλλικῆς γλώσσης, μετέφρασεν ἐν σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον *l'art d'être heureux*· καὶ θέλων νὰ τὸ ἐκδώσῃ, παρεκάλεσε τὸν διευθυντὴν τοῦ ἐξ Ἀμερικῆς τυπογραφείου κ. Ροβερτσῶνα νὰ τοῦ τυπώσῃ, ἂν ἦτον δυνατὸν, αὐτὸ, ἐλπίζων ὅτι οὕτω θέλει ἔχει εὐκολίας τινὰς εἰς τὴν ἐκδοσίν του. Ὁ κ. διευθυντῆς τοῦ ἐξήτησε νὰ ἴδῃ τὸ βιβλίον· μετὰ δὲ τινα καιρὸν τὸ ἐπέστρεψεν αὐτὸ, λέγων ὅτι δὲν δύναται νὰ τὸ τυπώσῃ. Καὶ διὰ τί; ἐρωτᾷ ὁ μεταφραστής· εἶναι ἐπιβλαβὲς τὸ βιβλίον; ἔχει τί ἐναντίον;

τῆς θρησκείας; Ὁχι, ἀποκρίνεται ὁ διευθυντής· αἱ πρεσβεύ-
 μεναι ἀρχαὶ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἶναι ἠθικώταται· ἀλλ' ἡμεῖς
 δὲν δυνάμεθα νὰ τυπώσωμεν κανὲν μετὰ Χριστὸν σύγγραμ-
 μα, τὸ ὅποιον δὲν ἤθελεν ἀναφέρει περὶ Χριστοῦ καὶ Χρισ. θρη-
 σκαίας. Ἰδοὺ λοιπὸν ὁ λόγος διὰ τὸν ὅποιον δὲν τυπώνουν ἄλλα
 παρὰ τὰς ὁμιλίαις τῶν ἐπισκόπων καὶ ἱερέων των, καὶ τὰς λοι-
 πὰς λογοτριβάς των τὰς περὶ δογμάτων, ὅσα μᾶς ἐξέρασαν ἡ ἐν
 Μελίτῃ τρομερὰ ἐκείνη καὶ ἀκούραστος τυπογρ. ἡ ἐξ Ἀμερικῆς,
 ὅλον ἐν τούτοις χρόνοις τώρα καταπλημμυροῦσα τὴν Ἑλλάδα
 μὲ ἄπειρα τοιαῦτα βιβλίδια, ἀνούσια καὶ κουστόγλωσσα, ὅλα
 χαρίζόμενα ὁμοῦ μὲ τὰς μεταφρασμένας Γραφάς των, ἡ εὐ-
 θηνότατα πωλούμενα, ἀλλ' εἰς μάτην καὶ ἀνωφελῶς, διότι
 εἶναι πάντῃ ἀκατάληπτα, ἄλλα ὡς ἐκ τῆς ὕλης, καὶ ἄλλα
 ὡς ἐκ τῆς γλώσσης των· ἐξεναντίας ἂν ἀληθῶς καὶ εἰλικρι-
 νῶς ἐσχόπευσεν οἱ κ. κ. οὗτοι τὴν πρὸς τὸ ἡμέτερον ὄφελος ἐκ-
 παίδευσιν τῆς νεολαίας μας, ἤθελαν μᾶς βοηθῆ νὰ τυπώσωμεν
 εἰς τὰ πιεστήριά των διδακτικὰ βιβλία, Ἑλληνικὰ καὶ ἐπι-
 στημονικὰ, τῶν ὁποίων ἔχομεν μεγίστην ἀνάγκην καὶ δυσκό-
 λως δυνάμεθα νὰ τυπώσωμεν αὐτὰ εἰς τ' ἄλλα τυπογραφεῖα
 διὰ τὸ πολυέξοδον· διότι μόνον στοιχειοθετικὰ πρέπει νὰ πλη-
 ρώσωμεν δέκα δίσκ: διὰ καθὲν τυπογραφικὸν φύλλον, καὶ δύο
 τὴν δέσμην τοῦ χαρτίου, παρεκτὸς τῶν ἄλλων ἐξόδων, διπλώ-
 ματος, ραψίματος κ.τ.λ. Οἱ δὲ κύριοι οὗτοι, εἴτε ἔχοντες τὰς
 τυπογραφίας ὅχι πρὸς χρηματισμὸν, καὶ τὰς ἀναγκαίας ὕλας
 ἀπὸ πρώτῃ χειρὰ λαμβάνοντες, εἴτε καὶ χαριάζόμενοι πρὸς
 ἀληθινὴν εὐεργεσίαν τῆς Ἑλλάδος, ἡμπόρουν νὰ τυπώσωσιν
 εἰς τὴν ἡμισίαν τιμὴν, ὥστε αὐτὰ τὰ βιβλία πωλούμενα εὐ-
 θηνὰ ἤθελαν τῷ συντελέσει πολὺ εἰς τὴν διάδοσιν τῶν
 φώτων. Εἶναι ἀληθινὸν ὅτι εἰς Μελίτην ἴδομεν τυπωμένα
 φυλλάδια τινα συντομωτάτης ἱστορίας Ῥωμαϊκῆς, Ἑλληνικῆς,
 Ἀγγλικῆς, τοῦ Μεσαιῶνος, καὶ μίαν μικρὰν Γεωγραφίαν,
 ὅπου δὲ μᾶς χάνουν καὶ διδασκαλίας θρησκευτικὰς κατὰ εἰ-
 κόνων καὶ κατὰ εἰδωλολατρῶν, κατὰ τὸ σύστημά των· ὅλα

ὅμως αὐτὰ πηγαίνουν εἰς μάτην, διὰ τὴν ξενίζουσαν καὶ βάρβαρον γλῶσσαν των ὄντα ἀκατάληπτα εἰς τοὺς λογίους μας, καὶ πολὺ μᾶλλον εἰς τὸν λαόν μας. Εἰς δὲ τὴν ἐν Ἀθήναις τυπογραφίαν ἐξέδωκαν ἐν παρέργῳ καὶ μίαν συλλογὴν μικρὰν Ἑλληνικῶν μαθημάτων ὁμοῦ μὲ μίαν Γραμματικὴν τῆς γλώσσης μας. Καὶ εἰς τὴν ἐν Σύρα ὁμοίως ἐτύπωσαν μίαν ὁμοίαν Γραμματικὴν τοῦ κ. Β. πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων των καὶ πρὸς χρηματικὸν ὄφελος τοῦ συγγράψαντος, καθὼς ἐκδίδουσι καὶ ὅσους λόγους αὐτὸς κάμει εἰς τὰς δημοσίους ἐξετάσεις ἢ εἰς τὰς ἐνάρξεις τῶν Ἀμερικανῶν σχολείων, πρὸς ἔπαινον τῶν φωτιστῶν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ταύτας δὲ τὰς μὴ ἱερογραφικὰς ἐκδόσεις ἀπεφάσισαν νὰ κάμωσιν ἐν παρέργῳ ἀφοῦ ἐπανελημένως ἐφωνάξαμεν ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ διὰ τῶν ἐφημερίδων καὶ ἴσως ἀποφασίσουν νὰ τὰς μετακάμωσι, διότι ἐμποροῦν νὰ στοχασθῶσιν ὅτι εἶναι καλὸν καὶ συμφέρον ν' ἀλείψωσι μ' ὀλίγον μέλι τὰ χεῖλη τοῦ φαρμακεροῦ ποτηρίου.

Ταῦτα εἶναι, φίλε, τὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα φιλάνθρωπα, θεῖα καὶ εὐεργετικὰ, ὡς λέγεις, ἔργα τῶν ἱεραποστόλων τῆς Βιβλικῆς ἐταιρίας, δυνάμενα τρώντι νὰ ᾔναι εὐεργετικὰ, ἂν ἐγίνοντο ἄλλως ἢ ὅπως, καὶ πρὸς ἄλλον σκοπὸν ἢ πρὸς ὃν γίνονται ἐπικίνδυνα δὲ καὶ ὀλεθριώτατα εἰς ἡμᾶς, ὡς γίνονται τὴν σήμερον. Διότι δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι συμφωνεῖς καὶ σὺ μετ' ἐμοῦ φίλε, ὅτι τὴν μὲν θρησκείαν τῶν πατέρων μας χρὸς ἔχομεν νὰ διατηρήσωμεν ὅλαις δυνάμεσιν, οἷαν τὴν εὗραμεν παιδείαν δὲ νὰ λάβωμεν, ὅχι μονοειδῆ καὶ περιορισμένην, ὅποιαν τὴν θέλουσιν οἱ κύριοι οὔτοι πρὸς τοὺς σκοποὺς των, γεννῶσαν μικρόνοας καὶ δεισιδαίμονας ἀνδρας, τυφλὰ ὄργανα γινομένους τῶν θεοκαπηλικῶν ἢ τῶν μακιαβελικῶν σκοπῶν ὀλίγων τινῶν πανούργων· ἀλλὰ σκοπὸν ἔχοντες ἐν γένει τὸν τοῦ ἔθνους πολιτισμὸν, νὰ ἐκπαιδεύωμεν αὐτὸ ἐλλόγως παιδείαν φιλοσοφικὴν πρὸς γνῶσιν τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν στοχαζόμενοι εὐρίσκομεν ὅτι μᾶς συμφέρει, οἱ μὲν ἱερωμένοι ἡμῶν νὰ ἐκπαιδεύωνται καθὼς οἱ Βασίλαιοι, οἱ Γρηγόριοι, οἱ Χρυσόστομοι, καὶ οἱ λοιποὶ φωστῆρες τῆς ἐκκλησίας μας· οἱ δὲ κοσμικοὶ, ἀναλόγως τῆς τάξεως καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος, τὰ ὅποια μέλλουν νὰ λάβωσιν εἰς τὸν βίον, νὰ μαθητεύωνται ἐκ τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων γνώσεων ὅτι συμβάλλῃ εἰς τὸ εὖ καὶ καλῶς καὶ ἐναρέτως ζῆν, ὥστε ἕκαστος νὰ δύναται νὰ ἐκ-

πληροῦ τὰ κοινωνικά του χρέη ἢ καθήκοντα πρεπόντως, καὶ
 ὡς ἀπολαύη καὶ τὰ δίκαιά του εἰρηνικῶς καὶ ἡσυχῶς. Ἐν γένει
 δὲ ὅλοι νὰ ἐκπαιδεύωνται πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ πρὸς τὴν
 θρησκείαν, καὶ τὰ ἔθιμα τὰ Ἑλληνικά. Ἑλληνικῶς διότι διὰ
 τῆς θρησκείας, διὰ τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἐθίμων μας, δια-
 φυλάξαμεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κατακλισμοῦ τῆς δουλείας τὸν
 ἴδιον ἐθνισμὸν μας, καὶ δι' αὐτῶν πάλιν, ἐν ὅσῳ πολιτιζόμεθα,
 ἔχομεν νὰ τὸν λαμπρύνωμεν καὶ νὰ τὸν στερεώσωμεν. Τοιαύ-
 τη παιδεία, νομίζω, ἔχει νὰ προᾶξῃ τὸ ἔθνος ταχύτερον εἰς
 τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας, εἰς τὸν πολιτισμὸν, νὰ φέρῃ εἰς
 τὸν λαὸν μας τὴν εὐπορίαν, τὴν εὐτυχίαν, τὰς ἰδιωτικὰς καὶ
 πολιτικὰς ἀρετὰς καὶ τὴν προγονικὴν εὐκλείαν· δι' αὐτῆς τέ-
 λος θέλομεν δυνήθῃ, προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ,
 ὡς ἀποβάλλωμεν, ἀνεπαισθήτως καὶ ἀκινδύνως, εἴτε ἄηθες καὶ
 κακὸν ἢ ἁμαρτία καὶ ἡ δουλεία προσέτριψαν εἰς ἡμᾶς.
 Τὸ δὲ νὰ ὑποφέρωμεν νὰ διασπείρωνται μεταξὺ ἡμῶν διὰ δι-
 δασκαλιῶν ἑτεροδόξων φρονήματα θαησκευτικὰ ἀλλόδοξα, καὶ
 διὰ τοιούτων ἐπιβούλων μέσων, εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς καὶ νὰ σέρ-
 γωμεν, ἢ καὶ νὰ εἰσάγωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ ἀνοήτως, τὴν διαίρε-
 σιν καὶ διχόνοιαν εἰς τὰς οἰκογενείας μας, καὶ νὰ σπείρωμεν τὸν
 σπόρον τῶν ἐμφυλίων θρησκευτικῶν πολέμων εἰς τὸ ἔθνος μας.

Σ' ἔγραψα, φίλε, πολλὰ καὶ διεξοδικὰ, ὑπερβαίνοντα τῆς
 ἐπιστολῆς τὰ ὅρια, ἀλλ' ἀναγκαῖα, νομίζω, εἰς τὸ νὰ λύσω
 τὴν ἀπορίαν σου, νὰ σοὶ δείξω τὰ πράγματα τοῦ θαυμασμοῦ
 σου ὅποια ἀληθῶς ὑπάρχουσι, καὶ νὰ σὲ κάμω ἐφεκτικώτερον.
 Ἐλπίζω λοιπὸν ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς θέλεις ἐπέχει περὶ τῶν μα-
 κρόθεν ἀκουσμένων, καὶ μάλιστα ὅταν μὲ τὰ ἀκούσματα ταῦ-
 τα διαθρυλλοῦνται αἱ πολλαὶ καὶ μεγάλαι εὐεργεσίαι τῆς Βι-
 βλικῆς ἐταιρίας καὶ τῶν ἱεραποστόλων αὐτῆς πρὸς ἡμᾶς τοὺς
 Ἕλληνας.

Ἐρρῶσα.

ὁ φίλος σου,

Z. Π. P.

Ἐν Ἐρμουπόλει τὴν 27 Ἰουλίου 1833.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000050312

Τιμάται
Λεπτά 50.

ΜΙΝ ΔΕ ΜΕΤΑΤΥΠΩΕΙΣΑ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Κ. ΡΑΛΛΗ.

1836.